

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885. Andra Kammaren. N:o 58.

Onsdagen den 13 Maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 8 b, angående väckt motion om öfverflyttande på staten af skyldighet att aflöna städernas magistrater och polis.

§ 2.

Stats-Utskottets härefter föredragna Utlåtande N:o 10 c begärdes på bordet och bordlades för andra gången.

§ 3.

Efter föredragning vidare af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 10 d, angående väckt motion om anslag till försvarsväsendets stärkande, blef hvad Utskottet i detta utlåtande hemställt af Kammaren bifallet.

§ 4.

Föredrogs men blef å nyo bordlagdt Stats-Utskottets Utlåtande N:o 11 b.

§ 5.

Stats-Utskottets härefter, hvar för sig, föredragna utlåtanden:
Andra Kammarrens Prot. 1885. N:o 58.

N:o 11 c, angående väckt motion om anslag till försvarsväsendets stärkande; och

N:o 12 c, med anledning af väckt motion om anslag till bestridande af en del af kostnaden för allmänna vägars underhåll;

biföllos.

§ 6.

Föredrogs och bordlades för andra gången Stats-Utskottets Utlåtande N:o 57.

§ 7.

Vidare föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 58, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster.

§ 8.

Till behandling företogs härnäst Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets Memorial N:o 6, med anledning af Kamrarnes olika beslut i fråga om föreslagna åtgärder i och för upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna banksedlar å tio kronor.

Den i *punkten 1* af detta memorial föreslagna voteringsproposition godkändes.

Punkten 2.

Lades till handlingarne.

§ 9.

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 9, som härefter föredrogs, bordlades för andra gången.

§ 10.

Härefter förekom till handläggning Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 10, angående ifrågasatt nedsättning af tullen å kaffe och socker m. m.

Punkterna 1 och 2.

Biföllos.

Punkten 3.

Lades till handlingarne.

§ 11.

Föredrogs, men blefvo å nyo bordlagda Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 57 och 58.

§ 12.

Härnäst föredrogs, hvart efter annat, och biföllos Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 59, i anledning af väckt motion om utsträckning af tiden för beväringens vapenöfningar samt om inrättande af en landstorm; och

N:o 60, i anledning af väckt motion om reglering på ändrade grunder af väghållningsbesväret.

§ 13.

Föredrogs och bordlades för andra gången Stats-Utskottets Utlåtande N:o 61.

§ 14.

Till afgörande förelåg Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 7, angående villkoren för försäljning af bränvin.

Utskottet hade i detta betänkande utlåtit sig öfver dels Kongl. Maj:ts proposition N:o 38, med förslag till förordning angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker och dels åtskilliga till Utskottet hänvisade motioner rörande samma ämne; och hemstälde Utskottet

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.*

under *punkten 1*,

att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts ifrågarande proposition icke kunnat oförändrad bifallas, måtte för sin del antaga ett af Utskottet uppgjort, vid betänkandet fogadt förslag till förordning angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker.

§ 1 i Utskottets författningsförslag, i hvilken paragraf Utskottet under ett särskildt moment infört den i Kongl. Maj:ts förslag förekommande § 35, hade följande lydelse:

1. *Försäljning af* bränvin delas i partihandel, minuthandel och utskänkning.

2. Hvad i denna förordning är stadgadt om försäljning af bränvin skall, med undantag af den i § 33 meddelade föreskrift om bränvinets beskaffenhet och styrka, gälla äfven för sprit samt andra brända eller destillerade in- eller utländska spirituösa drycker äfvensom för drycker, hvilka äro dermed tillagade eller hålla en högre alkoholhalt än 25 procent.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

I fråga om lydelsen af 1:a momentet af denna paragraf hade reservation afgifvits af Herrar *A. Andersson* i Intagan, *O. Jonsson* i Hof, *A. Svensson* i Lösen, *Lyth, J. Johansson* i Noraskog, *H. Johnsson* i Broby och *J. P. Nilsson* i Kägglå, hvilka icke kunnat godkänna Kongl. Maj:ts förslag om borttagandet af den så kallade mindre partihandeln och därför yrkat, att samma moment måtte erhålla denna lydelse:

“Försäljning af bränvin delas i större partihandel, mindre partihandel, minuthandel och utskänkning“;

Sedan paragrafen, sådan den lydde enligt Utskottets förslag, blifvit uppläst, anförde:

Herr Svensson i Lösen: Som herrarne finna af betänkandet, har jag reserverat mig mot det slut, hvartill Utskottet kommit. Jag kan icke gilla den uppfattning, som är uttalad i statsrådsprotokollet och på hvilken Utskottet byggt denna paragrafs bestämmelse, att den så kallade mindre partihandeln skall borttagas. Detta uttalande, att den mindre partihandeln är en orättvisa, därför att den endast tillgodokommer de förmögnare klasserna, anser jag icke riktigt. Hela bränvinlagen går enligt min uppfattning i syfte att förebygga missbruk af bränvin. Nu vågar jag bestämt påstå, att den så kallade mindre partihandeln huvudsakligen afser de ordentliga förbrukarne af bränvin. Att göra dem likställda med den, som vid krogdisken tager sig en sup, i afseende å priset, anser jag orättvist. Såsom skäl anföres, att den så kallade mindre partihandeln nu spelar en vida mindre roll än förr. Statistiska siffror skola styrka detta. Men de bevisa ingenting annat, än att de myndigheter i skilda orter, som hafva afgörandet i sin hand, funnit skäl inskränka den. Jag kan icke se något skäl att betaga de myndigheter, som öfvervaka ordning och skick, rätten att minska antalet mindre partihandlare; men der detta antal kvarstår oförminskadt, tror jag icke myndigheterna hafva ansett någon fara vara å färde.

Jag skall icke längre uppehålla tiden, men vidhåller min afvikande mening i Utskottet och yrkar således bifall till paragrafens lydelse, sådan den är i reservationen formulerad.

Hans Excellens Herr Statsministern Themptander: Af mitt till statsrådsprotokollet afgifna yttrande, som återgifves i betänkandet, finna herrarne de skäl, som föranledt mig att föreslå borttagandet af den så kallade mindre partihandeln med bränvin. Jag har gjort det först och främst därför, att hela begreppet “mindre partihandel“ i och för sig är oegentligt. Med partihandel menar man i allmänhet en varas öfverflyttning från fabrikanten till en gros-handlanden och sedermera från denne till den, som utminuterar varan; det är den omsättning, som sålunda försiggår, man i allmänhet menar med partihandel. Men det är alldeles gifvet, att denna omsättning rör sig med vida större kvantiteter, än som innefattas under den mindre partihandeln, hvilken försäljning nedgår ända till 15 kannor i nu gällande lag-

stiftning. Detta gör att den så kallade mindre partihandeln i själfva verket icke är hvad den gifver sig ut att vara, nemligen en partihandel, utan tydligen är afsedd att gagna en del af den förbrukande allmänheten. Den är till gagn för dem, som äro i tillfälle att på en gång förse sig med sitt konsumtionsbehof af bränvin i större quantiteter. Nu är emellertid enligt min tanke en gifven sak att, då man belägger en vara med förbrukningsskatt, såsom förhållandet är med bränvinet, bör man vara angelägen, att denna förbrukningsskatt kommer att tillämpas lika för alla konsumenter. Det må nu vara sant, att afsigten med bränvinsskatten har varit att genom varans fördyrande söka hämma konsumtionen, och man har därför hittills i de fall, der man ansett konsumtionen ur nykterhetens synpunkt medföra den största vådan, pålagt varan en i förhållande dertill ökad skatt. Ur skattesympunkt synes mig detta förfaringssätt dock vara ganska oegentligt; ty om man anser att en vara, när den företrädesvis förbrukas af de mindre bemedlade, kan bära en viss skatt, så måste väl äfven samma vara, då den förbrukas af de mera bemedlade, kunna ännu bättre bära samma skatt. Om således lagstiftaren har skäl att fördyra varan i det ena fallet, så bör han också göra det i det andra. Derfor, och då jag således ansett det vara oegentligt, om en viss art af en varas förbrukning skulle undandragas den förbrukningsskatt, som eljest utgår, har jag i öfverensstämmelse dermed föreslagit, att den hittills så kallade mindre partihandeln må likställas med minut-handeln och att, med upphäfvande af åtskilnaden mellan större och mindre partihandel, gränsen för partihandel måtte sättas vid ett minimibelopp af 250 liter, eller det belopp, som efter metersystemet i rundt tal närmast motsvarar 100 kannor. Den så kallade mindre partihandeln skulle således komma att helt och hållet upphöra, så att den lagstadgade skattefriheten skulle ega run endast vid egentlig partihandel, hvilken omfattar försäljning i större partier.

Det torde väl också få anses temligen klart, att den mindre partihandeln icke kan vara af synnerligt behof påkallad, då det visat sig att under den tid, densamma existerat, antalet rättigheter till bedrivande af sådan handel nedgått i högst väsentlig mån, så att, medan under första året efter den mindre partihandelns skapande 67 dylika rättigheter meddelades i städerna och 192 å landet, hade under försäljningsåret 1882—1883 — eller det sista år, för hvilket uppgifter här finnas tillgängliga — antalet rättigheter nedgått till 4 i städerna och 46 å landsbygden. Tager man derjemte i betraktande, att dessa sistnämnda 46 rättigheter endast förekomma i några få län, så torde derigenom vara ådagalagdt, att denna mindre partihandel mycket väl kan af den förbrukande allmänheten undvaras. Slutligen kommer här till ett annat skäl, som i mina ögon är ännu mera afgörande, det skälet nemligen att den mindre partihandeln, med den frihet från kontroll, som vid dess bedrivande är medgifven, visat sig gifva anledning till missbruk. Det har nemligen icke gått endast så, som lagstiftaren åsyftat, eller att en och annan konsument derigenom kunnat på en gång förse sig med sitt förbrukningsbehof, utan denna handel har äfven anlåtats, när flere personer velat förena sig om

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

brännvinsinköp, och sålunda har befordrats den så kallade salningen. Partihandeln har då i själfva verket tjänat samma ändamål, som minuthandeln, fastän densamma undandragit sig så väl utgörande af de afgifter som ock iakttagande af de stränga ordningsföreskrifter, som äro stadgade med afseende å minuthandeln. Det var äfven med hänsyn härtill, som brännvinslagstiftningskomitéen fäste uppmärksamhet på önskvärdheten af den så kallade mindre partihandels afskaffande; och jag har med tillfredsställelse funnit, att Bevillnings-Utskottet nu ock ansett de skäl, som blifvit i det syftet anförda, vara af den beskaffenhet, att Utskottet på grund deraf kunnat tillstyrka uteslutandet ur lagen af bestämmelserna om den mindre partihandeln. Jag hoppas ock, att Kammaren skall låta dessa skäl inverka till förmån för det af Utskottet tillstyrkta Kongl. förslaget i denna del.

Herr J. P. Nilsson i Kägglå: Såsom herrarne finna af den vid Utskottets betänkande fogade, vid denna paragraf afgifna reservation, har jag icke kunnat deltaga i det slut, hvartill Utskottet kommit, emedan jag icke kunnat dela de åsigt, som i anförandet till statsrådsprotokollet blifvit uttalade; och jag har icke heller af Hans Excellens Herr Statsministerns yttrande i dag funnit anledning att frångå den åsigt, jag i reservationen förfaktat. Nu säger visserligen Herr Statsministern, att den så kallade mindre partihandeln på landsbygden mycket aftagit. Detta må vara sant, men att genom lagstiftningen göra det alldeles omöjligt för kommuner på landsbygden, belägna på till exempel åtta å tio mils afstånd från stad eller köping, att själfva förse sig med sitt behof af denna vara, anser jag för min del vara mindre lämpligt. Likaledes anser jag det vara mindre lämpligt att, på sätt man här föreslagit, inrätta ett monopol för städerna; ty de skulle ovilkorligen, om förslaget antoges, komma att uteslutande bedriva all brännvinshandel. Herr Statsministern yttrade vidare, att hufvudanledningen, hvarför han tillstyrkt förslaget, varit att förekomma salningen. Jag betackar mig så mycket för det sättet. Ty om man bestämmer minsta partiet som får försäljas till 100 kannor, så frågas: förekommer man dermed salningen? Man behöfver blott besöka hufvudstadens kajer och se dessa brännvinstunnor i hundratal samt taga reda på hur med försäljningen tillgår och man skall då finna, att ett bifall till förslaget, i stället för att förekomma, fast mera skulle uppmuntra salningen. Jag må se saken från hvilket håll som helst, så kan jag likväl icke finna det vara annat än orättvist, att landsbygden i detta fall skall blifva helt och hållet beroende af städerna. Om, på sätt Herr Statsministern påstod, det är för att fördyra varan, som man vill afskaffa den så kallade mindre partihandeln, så kan man fråga, hvarför man icke i stället ökar tillverkningsskatten. Gjorde man detta, så skulle jag vara med om att bestämman den till 2, 3 å 4 gånger större belopp, än det, hvarmed den nu utgår; men så länge som endast en enda samhällskategori kommer att njuta vinsten af förslaget, så kan jag icke vara med om detsamma, utan yrkar afslag å Utskottets förslag och bifall till den af mig med flere ledamöter i denna Kammare afgifna reservation.

I detta anförande instämde Herrar *Carlsson* i Fågelhem, *Petersson* i Eksebo och *Persson* i Gärstad.

Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)

Herr *Ericsson* i Ahlberga: Inom Utskottet har jag varit af motsatt mening med herrar reservanter i denna punkt. Herr Statsministerns anförande till statsrådsprotokollet har för mig varit öfvertygande, och jag tviflar icke på att den så kallade mindre partihandelns afskaffande skall medföra nytta.

Herr *Talman*! Jag yrkar bifall till paragrafen oförändrad.

Häruti instämde Herrar *Nyström* och *Jakob Erikson*.

Herr *Wieselgren*: Jag ber, Herr *Talman*, att få börja med att för en liten stund något afvika från ämnet. Jag såg nemligen för någon tid sedan i tidningarne en notis om att vederbörande upplätit Andra Kammarens sessionssal åt ett nykterhetsförbund, en gren af de amerikanska Goodtemplars, för att här i sommar fira "*nykterhetsrörelsens sekularfest*".

Detta föreföll mig litet egendomligt — ty det är dock redan mera än 140 år sedan nykterhetsrörelsen här i landet stod i full låga. Det är mer än 140 år sedan *Carl von Linné* började sin 22 års långa, kraftiga och ihärdiga kamp mot hvad han kallade "*venenum lethale*", "*det dödliga förgiftet*", hvilket var ingenting annat än *bränvinet*. Han stod främst i den skara af läkare, vetenskapsmän, jurister och nationalekonomer, som på den tiden förde nykterhetskampen mot det samhällsönda, som redan då härjade inom vårt land och bland vårt folk. Redan 1742 höll han sina beryktade föreläsningar om "*en rätt lefnadsordning*", deri han ifrade mot det gängse bränvinsmissbruket; och 1748 spredos hans anmärkningar i detta ämne genom almanachan öfver hela landet. Detta högst skadliga förgift "*i diet, i seder, i gudstjänst och i hela det allmänna*", såsom han uttryckte sig, hade i honom en oblidkelig och verksam fiende; och det föreföll mig derför eget, att man i sjelfva hans fosterland skulle så totalt hafva glömt *hans* nykterhetsstrid, att man år 1885 firar nykterhetsrörelsens *sekularfest*, utan att synas hafva den minsta hugkomst af, att en af vårt lands främste söner långt förut stridit den striden, börjat den rörelsen. Jag har tagit mig friheten att erinra om detta faktum, då ju denna dag är en bemärkelsedag för så väl *Carl von Linné* som för det folk, hvilket i honom vördar en af sine störste söner. Detta hans folk har hedrat honom genom att resa hans stod i brons. Jag skulle vilja fråga, om representanterna för detta samma hans folk icke också skulle vilja hedra honom genom att i dag på hans hedersdag följa hans grundsatser, då de gå att stifta lag i det ämne, för hvilket han stred en så kraftig strid, och i hvilket han så ifrigt understöddes af sin tids ledande politiske män? Det har spridit sig ett rykte, som äfven nått mina öron, att Kammarens flertal skulle beslutat att "*söndertrasa*" det Kongl. förslaget och att icke i år låta någon lag i ämnet komma till stånd, utan skulle allt förblifva sådant det är till nästa riksdag, då man deremot skulle framkomma med ett nytt för-

Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)

slag, hvars hela motiv skulle vara att söka i ett ekonomiskt och icke i något sedligt intresse. Jag måste bekänna, Herr Talman, att denna underrättelse djupt smärtar mig. Vi hafva redan länge nog väntat på att få till stånd en förbättrad lag i detta ämne, som ligger så många hundratusental i vårt land varmt om hjertat; skulle vi ännu en riksdag se detta vårt hopp gäckadt, så bekänner jag, att det skulle göra mig ganska nedslagen. Och då redan vid första paragrafen flere reservanter framlagt ett förslag, afvikande från Kongl. Maj:ts och från hvad jag anser vara i sedligt afseende lämpligt, kan jag icke värja mig från den farhågan, att det af mig omnämnda rykte möjligen talat sanning!

Skulle det visa sig så vara, skall jag för visso icke upptaga Kammarrens tid med att tala i en fråga, som i trots af allt till slut skall mynna ut i ett *intet*. Men jag kan icke neka, att jag tycker det skulle vara en sorglig afslutning på den dag, under hvilken man, för att ära Linné och hugfästa hans minne, aftäckt hans bild i brons, om vi, säger jag, vid behandlingen af en utaf honom så uppskattad fråga förfara med den på sådant sätt, att — ja, jag vet väl, att bronsens hjerta icke kan klappa — men att, om Carl von Linnés eget hjerta i denna stund vore varmt som förr, det icke skulle klappa i fröjdfull takt, utan tvärt om känna sig förtyngdt af bitterhet och smärta.

I de skäl, som af hans Excellens Herr Statsministern anförts för borttagande af den mindre partihandeln, instämmer jag till alla delar. Det kan icke vara Kammarren obekant, att det som, från min synpunkt sedt, mest talar *mot* bibehållandet af den mindre partihandeln är, att "salningen", den demoraliserande, i alla afseenden förderfliga salningen just derigenom skulle i hög grad fortfarande befrämjas. Också är det säkerligen för de fleste väl bekant, att, ehuru antalet af de mindre partihandelsrättigheterna icke är stort, dock från några eller åtminstone från en innehafvare af sådan rättighet stora mängder af den skadliga varan kastats ut öfver hela vårt land och naturligtvis anstiftat en motsvarande mängd af de olyckor, som vanligen äro följesvenner till densamma. Jag skulle således blott genom att svika min öfvertygelse kunna underlåta att instämma i yrkandet om bifall till hvad Kongl. Maj:t och Utskottet i denna punkt föreslagit.

Med Herr Wieselgren instämde Herrar *Petersson* i Boestad, *Jönsson* i Mårarp, *Ol. Melin*, *Wretlind*, *Hammarberg*, *Gibson*, *Arwidsson*, *Vilh. Carlsson*, *Hammarlund*, *Gust. Ericsson*, *Helander*, *Petersson* i Hamra, *Oléhn*, *Larsson* i Nordmarkshyttan, *Andersson* i Lysvik, *Ekman*, *Trybom*, *Unger*, *Toll*, *Fredenberg*, *Schenström*, *Odell*, *Back Per Ersson* och *Nyqvist*.

Herr Lyth: Ehuru jag har mycken högaktning för den siste talarens sträfvan för nykterhetssaken, och ehuru de många instämmanden, hvarmed hans föredrag beledsagades, visserligen skulle synas böra afskräcka mig, då jag nu går att i någon mån frambära en annan åsigt än hans, ber jag dock att såsom reservant mot Utskottets förslag få för Kammarren meddela några skäl för denna min reservation.

Om ett måttligt begagnande af bränvin t. ex. vid måltiderna i och för sig sjelf icke kan sägas innebära något ondt lika litet som ett måttligt begagnande af andra njutningsmedel, såsom vin, öl och kaffe, då förstår jag icke rätt, hvarför man vill på allt sätt söka försvåra och förnya ett sådant bruk, som ej kan kallas missbruk. Och t. ex. ett medelstort hushåll på landet vill inköpa ett parti af 15 kannor bränvin och dermed fylla sitt årsbehof af den varan, hvilken vanligen icke ens förekommer till dagligt bruk, utan blott vid vissa tillfällen, ja någon gång som medicin, kan man anse att deri ligger något fördömligt? Men man vill nu tvinga dessa hushåll i vårt land att i stället för att anlita denna partihandel vända sig till utskänknings- och utminuteringsställena och der i mindre parti och i följd deraf till högre pris inköpa sina behof. Och hvarför vill man förnya varan? Jo, man vill göra den lika dyr för den mera bemedlade som för den fattigare befolkningen. Men i sådant fall hade man bort vara konsekvent. Man hade då bort borttaga äfven den större partihandeln, emedan det just är de mest bemedlade och förmögna, som hafva råd att köpa så stora partier som 100 kannor. För de mera jemnbergade således förnyrar man varan, för de rika och förmögna bibehåller man den billigare. Jag trodde eljest att det var missbruket af varan, som borde försvåras, icke ett måttligt begagnande af densamma. Jag trodde att man icke borde söka drifva vårt lands ordentliga invånare till minuterings- och utskänkningsställena för att få sina behof fylla, såsom jag ser att man vill i det förslag, som af Utskottet för Kammarerna framlagts.

Hvad nu angår höjningen af priset, så hafva vi från landsbygden deremot ingenting att anmärka, så vida nemligen våra ökade pålagor i den vägen blifva använda för statens behof eller åtminstone utdelade till kommunerna efter billiga och rättvisa grunder. Genom den mindre partihandeln borttagande kommer emellertid handeln med bränvin att än ytterligare monopoliseras för våra städer. Handeln med bränvin missunnar jag visserligen icke våra städer, men den oskäligen vinst, som städerna derå på landsbygdens bekostnad draga, kan jag icke vara med om att låta dem helt och hållet behålla.

Den föregående talaren har ordat mycket om salningen, och jag skall be att också få säga några ord om den saken. Vill man borttaga frestelserna till salning, då borde man borttaga äfven utminutereringen, ty äfven den kan leda till salning lika väl som den mindre partihandeln, och likaledes borde man borttaga den större partihandeln, ty om något skall kunna fresta vårt lands ordentliga befolkning till salning och lagbrott, så är det den större partihandeln, om den mindre partihandeln borttages. Jag ber därför få säga de herrar och män, som kastat sig öfver den mindre partihandeln och salningsoskicket, att de, om de ville vara konsekventa, skulle vara tvungna att taga bort jemväl utminutereringen och den större partihandeln.

Ett ytterligare skäl till borttagande af den mindre partihandeln har Herr Statsministern och äfven Utskottet funnit deri, att denna handel på senare tiden minskats; men, mine herrar, detta gäller icke blott den mindre partihandeln utan lyckligtvis äfven minutereringen och

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

utskänkningsen i vårt land. Äfven dessa hafva i betydlig grad minskats, tack vare nykterhetsvännernas sträfvan den i vårt land. Att just borttaga de försäljningsställen, som åstadkomma minsta skadan — ty det kan man verkligen säga om den mindre partihandeln — dertill kan icke egentligen finnas något skäl. Ännu en sak med afseende härpå ber jag att få upplysa Kammaren om, nemligen att många kommuner i vårt land begärt att erhålla mindre partihandel, men fått afslag till följd af detta märkvärdiga sträfvan de att draga all brännvinshandel till städerna.

Jag har nu i korthet anfört de skäl, som förmått mig att ställa mig bland de reservanter, som vilja bibehålla den mindre partihandeln i vårt land åtminstone tills vidare, och ber därför att hos Herr Talmanen få anhålla om bifall till den reservation, som af några ledmöter af Andra Kammaren blifvit vid denna punkt framställd.

Herrar *Magnusson* och *Ljunggren* förenade sig med Herr Lyth.

Herr Meyer: Min ärade vän på göteborgsbänken underrättade Kammaren om, att det ryktet kommit till hans öron, att denna Kammares majoritet beslutat att trasa sönder Kongl. Maj:ts proposition för att få den ur verlden; och han sade på samma gång, att detta rykte berört honom på ett mycket smärtsamt sätt. Jag åter får säga, att jag med största lugn i verlden skulle taga, om detta förslag fölle. Jag skulle icke göra detta, om förslaget ej vore Kongl. Maj:ts utan en enskild motionärs, därför att jag då icke skulle känna till Kongl. Maj:ts åsichter i denna fråga. Men sedan nu Kongl. Maj:t framlagt sin proposition och sålunda angifvit de grunder för brännvinsmedlens fördelning, hvilka han funnit rättvisa, anser jag, att vi icke löpa någon risk alls, äfven om förslaget kommer att i dag falla och sedan ett annat förslag framläggas. Har Kongl. Maj:t funnit, att de grunder, hvarpå han stödt sitt förslag, äro rättvisa, måste han, om Riksdagen fattar ett annat hårdare beslut, göra bruk af sin rätt att dertill säga nej, ty Konungen har fått sin makt gent mot Riksdagen just för att skydda dem, hvilkas goda rätt hotas mot öfvergrepp från en enväldig riksdagsmajoritets sida, och det är alldeles icke sagdt, att en majoritet i Riksdagen är en majoritet inom landet. Jag vill i detta hänseende blott påpeka, att i närvarande stund 300,000 jordbrukare diktera lagar och pålägga Sveriges öfriga öfver 4 millioner invånare skatter. Jag vet mycket väl, att det är en modern och följaktligen mycket god åsigt, som börjat göra sig gällande, att Konungen ovilkorligen skall böja sig för Riksdagens vilja och sanktionera dess beslut, men jag tror, att om vi se något på Sveriges historia, som är ganska ärorik och äfven ganska lärorik, skola vi finna, att just de konungar, som motsatt sig en viss samhällsklass' uteslutande öfvervalde, ansetts för stora. Jag skall derpå anföra endast ett par exempel, först och främst Gustaf Vasa. En samhällsklass hade på hans tid tillvällat sig all makt, nemligen presterskapet. Konungen bröt deras makt genom en våldsgerning i strid mot lagen, men svenska folket var honom tacksamt därför. Och om man ännu i denna stund frågade

svenska folket, hvarför Gustaf Vasa var en så stor regent, så skulle svaret blifva: "icke derföre att han förde ett eller annat lyckligt krig mot utländska fiender, utan derför att han skyddade landet mot förtrycket af en enda klass, som underslagit sig all makt". Något mer än 70 år derefter inträffade en annan våldsgerning, som utgick visserligen icke från den dåvarande konungen utan från den blifvande, nemligen hertig Carl, sedermera Carl IX, hvilken bröt adelns makt. Vi voro äfven på den tiden lyckliggjorda med ett brödrarrike; Sveriges och Polens kronor sutto på ett hufvud, och svenska adeln missbrukade den stora makt, den då egde, till förmån för det främmande, men till skada för eget land. Jag vet icke, om adeln då förebar, att det var broderliga känslor för det främmande landet, som föranledde det att förråda eget land. Men hvad jag vet är, att adelns beteende betraktades som förräderi, och då konungen den gången stod på adelns sida, hade det till följd, att konungen förlorade sin krona och en del af adelsmännen sina hufvuden. Och om man än i dag frågar svenska folket: hvarför var Carl IX en stor regent, så blifver svaret: "jo, han räddade landet från förtrycket af en enda klass."

Då vi hafva en sådan tid att se tillbaka på, så anser jag, att vi med lugn kunna gå framtiden till mötes, ty jag hyser den förhoppning, att vår regering snarare skall följa dessa stora exempel än svagt böja sig för Riksdagens vilja, då denna vilja icke representerar det svenska folket utan endast en klass af folket.

Jag skall för närvarande icke göra något yrkande.

Herr Waldenström: Jag har hört förutsägas, att det skulle blifva ett ordentligt bränvingskrig här i dag, och det tycks äfven arta sig till ett sådant. Jag skulle dock vilja uttala den önskan, att det icke måtte så bli, utan att denna fråga lika som andra frågor måtte få diskuteras i allsköns lugn och ro inom Kammaren. Då jag hörde Herr Wieselgrens anförande, kunde jag icke annat än i sak instämmande, ehuru jag icke i likhet med många andra lät anteckna mitt instämmande till protokollet. Men jag kan icke neka till, att jag tyckte att hans yttrande till formen var alltför alltför pessimistiskt och jag tänkte, när jag hörde det, på Tegnér's ord:

"Den bör sällast skattas,
Som den gyllne regeln mins:
Att värdera hvad som fins
Och ej endast hvad som fattas".

För att belysa förhållandet emellan hvad som är och hvad som förut varit samt deraf kunna bilda sig ett omdöme om hvad man för framtiden kan hafva att hoppas, ber jag att få anföra ett citat ur en skrift af en gammal mycket framstående nykterhetskämpe i vårt land. Denna skrift är nu 40 år gammal men väl värd att läsas ännu. Det heter deri om den tid, då bränvinstillverkningen af Gustaf III gjordes till ett regale. "Men ej nog med att bränvin tillverkades, det skulle ock vederbörligen afsättas och förtäras, och för att vinna detta mål vidtogos af regeringen och dess ombud åtgärder, för hvilka en efter-

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

verld, som skådar och ännu förmärker de rysliga följderna deraf, måste känna afsky, medömkan och förakt. På 7 års tid, hvarunder denna kungliga bränvinstid varade, utfärdades icke mindre än 70 förordningar i ämnet. Bland annat anbefaldes der krögare och gästgifvare att arligen afnåma ett visst quantum brännvin, så framt de vid sin rätt ville bli behållne; landshöfdingarne ålades att på allt sätt söka befämja en god afsättning; hofrätterna befaldes att åsidosätta all annan rättvisas skipande, om bränvinsmålenes förmånsrätt sådant fordrade; näringsidkare i Stockholm hotades med krögarprivilegiets ovilkorliga förlust, om de ej fyllt sin ofelbara skyldighet att från kronans lagerkällare uttaga den dem efter böcker anordnade myckenheten brännvin. Den kronobetjent, hvars socken ej köpte af kronans lager så mycket brännvin, som de ansågos hafva supit, då de sjelfve producerade det, var misstänkt och illa anskrifven hos vederbörande. Det var ett arbete i stort att nedsöla nationen i fylleri, att förstöra dess innersta mærg och lif“.

“Gustaf III hade efter 7 års erfarenhet ledsnat vid bränneriprofessionen, och beslöt nu att på ett annat säkrare sätt skaffa sig inkomst af denna vara. Han utbjöd till allmogen brännerirättigheten mot en bestämd skatt för hvarje socken, hvilken sedan skulle på hemmanen fördelas. Men förslaget mötte öfver allt motsträfvighet. Bonden hade ännu ej, oakadt alla frestelser, kommit så långt i bränvinsbegär, att han ej tänkte på kassan, som skulle bestrida skatten. Men motståndet hjälpte ej emot de kraftiga medel, som användes till dess häfvande. Landshöfdingarne reste omkring i sina län, på sockenstämmorna än hotande, än öfvertalande. Biskopen utfärdade cirkulär, der vederbörande pastorer anbefaldes och uppmanades i religionens namn att söka verka på sina sockenbor både med lära och exempel till underdånig lydnad för Kongl. Maj:ts vilja och önskan. Husbehofsbränningen afmålades i vackra färger såsom nyttig både för menniskor och kreatur. Man skulle sannerligen önska att kunna anse dessa uppgifter förvrängda och ogrundade; men häfderna gifva derom ojäfaktiga vittnesbörd. Upsala och Linköpings domkapitels cirkulärer, det förra af den 1 Augusti, det senare af den 27 Juni 1787, vittna om sanningen af hvad här blifvit anfördt. Så påtrugades den svenska bonden en näring, hvilken blifvit en källa till oberäknelig fattigdom, elände och brott“.

Jag får bekänna, att, då jag läser och ser sådant om förgångna tider och jemför detsamma med hvad som nu är, så är jag glad att vi kommit så långt som vi kommit, och detta stärker mitt hopp att, äfven om det tillfälligtvis ser mörkt och bekymmersamt ut, vi ändå skola fortskrida på den väg, vi hittills gått, och småningom steg för steg komma fram till det mål, som vi eftersträfvä.

Det gjorde ett sorgligt intryck på mig att höra hvad Herr Lyth anförde; Jag hade icke tänkt att från det hållet få höra något sådant. Särskildt fäste jag mig vid hvad han yttrade om salningen. Han sade nemligen att, om man toge bort den mindre partihandeln för att förebygga salningen, så måste man också taga bort den större partihandeln äfvensom minuthandeln, emedan äfven dessa vålla salning. Och

detta sade han *såsom ett skäl för den mindre partihandelns bibehållande*. Emot sådant tal är det tillräckligt att läsa hvad Hans Excellens Herr Statsministern anført till statsrådsprotokollet. Skälen hvarför Herr Statsministern yrkat borttagandet af den mindre partihandel äro dels det att konsumenter, som på en gång förse sig med femton kannor bränvin, slippa att betala konsumtionsafgift (något som icke de undgå, hvilka icke förmå köpa så mycket) dels det, att den mindre partihandel är befriad från den stränga kontroll, hvarmed både minut-handel och utskänkning äro belagda.

Hvad beträffar talet om städernas monopol, såsom vore här endast fråga om att skaffa städerna större vinst, tror jag icke att någon i denna Kammare kämpar för någonting sådant. Hvad angår mig sjelf, har jag väckt en motion, som jag antar icke skall vinna framgång vid denna riksdag, men som jag tror pekar åt det mål, till hvilket vi förr eller senare *måste* komma, nemligen att låta inkomsten af bränvinshandeln på ett eller annat sätt ingå till staten. Således kan väl jag icke gerna skyllas för att *i den afsigten* vilja borttaga den mindre partihandel, att städernas inkomst af bränvinet må blifva ännu större än den för närvarande är. Men på de skäl, Hans Excellens Herr Statsministern anført, anser jag orimligheten af den så kallade mindre partihandel så tydligt ådagalagd, att jag för min del icke kan förstå, huru man kan sätta sig emot dess borttagande, om man annars intresserar sig för saken och ser den icke så mycket såsom en penningfråga utan fast mer som en nykterhets- och sedlighetsfråga, hvilket utan tvifvel är den synpunkt, från hvilken den förnämligast bör betraktas.

Herr Talman! Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Wretlind: Jag begärde ordet, då jag hörde talarens på karlshamnsbänken anförande om en riksdagsmajoritet, och hvad den kan utträta på sådant sätt, att en regering kan vara skyldig att sätta sig mot den. Det är otvifvelaktigt, att det kan finnas en riksdagsmajoritet, som icke är ett uttryck för majoriteten och stämningen i landet; och skulle landsbygdens representanter i denna Kammare vilja sträfvä i den riktningen att öka spritförbrukningen och låtta tillfället för landtbefolkningen att skaffa sig rusdrycker, så vill jag påstå, att de icke äro ett uttryck för pluralitetens mening å vår landsbygd. Ty nykterheten har gått framåt, företrädesvis bland landsbygdens befolkning; den har der gjort sig mycket gällande under de senaste tio åren, såsom framgår af en bland reservationerna till Utskottets betänkande. Der visas, huru förbrukningen af bränvin nedgått från 4 till 3 kannor per person. Detta tror jag hufvudsakligen beror på en minskad förbrukning af rusdrycker på landsbygden; ty det finnes numera många orter på landet, der bränvin aldrig förekommer i hemmen och der landtmannen icke brukar någon distillerad spirituosa utom vid besök i städerna. Jag tror således, att det skulle mötas med stort missnöje af landtbefolkningen i allmänhet, om den fick höra och erfara, att deras representanter här i Riksdagen fattat beslut om lättad tillgång till rusdrycker; och i en sådan fråga som denna hafva vi stora skäl

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

att tänka på hvad våra kommittenter önska. Den näring, som en gång påtrugats folket, såsom vi nyss hörde, tror jag icke att vårt lands befolkning numera vill hafva om igen sig påtrugad, icke ens om derigenom skulle vinnas några ekonomiska fördelar; ty folket har nu fått ögonen tillräckligt öppna för att inse, att den ekonomiska vinningen är en såpbubbla och att all den vinst, man får på sprit, icke medför några fördelar utan tvärt om. Om några millioner komma in i den ena fickan, måste de gifvas ut fördubblade ur den andra, och det är icke någon vinst.

Jag skall icke uppehålla Kammaren längre, men kan icke underlåta anförda några exempel från utlandet. I Belgien har sedan år 1850 folkmängden ökats med 25 procent, men förbrukningen af öl har på samma tid ökats från 136—240 liter per person och förbrukningen af vin från 2—4 liter per person, alltså en fördubbling. Distillerade spritdryckers bruk har ökats från 5—10 liter per person. Utskänkningsställena hafva äfven fördubblats, nemligen från 53,000 till 125,000. Öl förbrukas nu för 312 millioner och brännvin för 140 millioner francs årligen. Men, mine herrar, på samma gång hafva under samma tid sjelfmorden ökats med 80 procent, sinnessjukdomarne med 102 procent och fångarnes antal med 135 procent. Af dem som dö på sjukhusen äro 80 procent behäftade med alkoholism. Jag tror därför man äfven bör taga hänsyn till rusdryckernas baksida, fattigvården, fångvården och dårhuset.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag i första paragrafen.

Herr Friherre Fock: Jag skall be att nu få yttra mig endast om den punkt, som är föredragen eller den om den så kallade mindre partihandeln. Jag har varit verksam för denna mindre partihandels införande; men detta oaktadt skall jag nu be att få yrka bifall till Utskottets förslag och till de skäl, som i detta hänseende redan blifvit anförda, skall jag lägga några andra. Först och främst ber jag dock få bemöta det här tällda yttrandet, att genom den mindre partihandeln vore landsbygden mindre beroende af städerna i fråga om brännvin och att just för sådana kommuner, som vore långt aflägsna från städerna, skulle detta vara af synnerlig vigt, men det egendomliga är, att just i sådana kommuner, som äro långt aflägsna från städer, förekommer sällan mindre partihandel. I hela Kopparbergs och Vermlands län t. ex. finnes ingen sådan handel, och i hela Norrland, der väl befolkningen har längst till städerna, förekommer den icke heller. Der den förekommer mest inom hela landet, t. ex. inom Östergötlands län, der har befolkningen väl icke i allmänhet långt till städerna.

Men jag har ett annat verkligt skäl mot denna handel, och detta är att utöfver de missbruk, hvarpå Herr Statsministern så väl i sitt anförande till statsrådsprotokollet som nu i Kammaren fäst uppmärksamheten, förekommer ännu ett annat sådant. Enligt gällande lag får vid den mindre partihandeln ingen försäljningsafgift ega rum; men detta oaktadt vägar jag påstå, att i flera fall erlägges sådan afgift. Kommunalstyrelsen utdelar nemligen rättigheter till mindre partihandel och gör det åtminstone i många fall icke utan att den som erhåller

rättigheten betalar afgift till kommunen, ehuru denna afgift icke föreskrifves i gällande lag. Detta förhållande eger rum icke blott på landet utan äfven i städer. I senare fallet går nemligen så till, att då ett bolag i en stad åtager sig bränvinshandeln, förklarar det att det bjuder ett visst belopp, men hvilket höjes stundom ganska betydligt, om stadsfullmäktige förklara, att de icke utlemna några rättigheter till mindre partihandel. Alltså är äfven på detta sätt den mindre partihandeln belagd med afgift. Detta är i mina ögon fullkomligt stridande mot författningens anda och mening och kan icke förekommas på annat sätt än att hela denna mindre partihandel tages bort, hvilket nu kan ske så mycket hellre som detta icke skulle hafva något nämnvärdt inflytande.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

Med Friherre Fock instämde Herr *Grafström*.

Herr Nils Jönsson: Regeringens mening med borttagande af den mindre partihandeln har tydligen varit den, att skatten på all förbrukning af bränvin skulle blifva lika. Men så blir dock enligt mitt förmenande icke förhållandet, om denna mindre partihandel borttages. Den rike, som har råd att köpa ett parti af 250 liter, hvilket han har rättighet att få köpa, får sitt behof till fabrikspris, medan deremot den mindre bemedlade eller medelklassen, som icke har råd att köpa så mycket, för sitt behof drabbas af den högre afgiften eller får betala ett högre pris. Detta kan omöjligen vara riktigt. Under sådana förhållanden samt då den mindre partihandeln enligt min tanke icke leder till missbruk af bränvin och då jag är öfvertygad om att på landsbygden, i synnerhet å de orter som äro långt aflägsna från städerna, beslutet att borttaga den mindre partihandeln skulle helsas med mindre vänliga känslor, ber jag att få yrka afslag på Utskottets förslag och bifall till reservanternas hemställan i denna punkt.

Herr Lyth: Den ärade talaren på geflebänken yttrade, att det på honom gjorde ett obehagligt intryck att höra mitt förra anförande. Jag får å min sida säga, att det gör mig hjertligt ondt att han kan tilltro mig att vilja befordra bränvinsflodens tilltagande i vårt land. Detta har sannerligen icke varit min mening, och jag ber så väl honom som Kammarrens alla öfriga medlemmar vara öfvertygade derom, att jag lika mycket som någon ifrar för nykterhetens främjande, ehuru jag möjligen kan vara af skiljaktig mening med andra i fråga om medlen dertill.

Jag begärde hufvudsakligen ordet för att besvara en ärad talare på stockholmsbänken, som antydde att vid utdelande af rättigheter till idkande af mindre partihandel skulle kommunalstyrelserna nedlåta sig till att därför betinga sig olagliga inkomster. I närheten af mitt hem finnes en sådan mindre partihandel, och jag har aldrig hört att något sådant mutningssystem, som han antydde, der existerar. Jag

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

tror icke heller att i andra delar af landet något sådant eger rum, utan att den mindre partihandeln med brännvin i allmänhet skötes ärligt och väl.

Herr Boström: Det är en gammal erfarenhet, som icke heller denna gång synes jäfvad, att bland Riksdagens mest brännande förhandlingar äro de, som röra brännvinslagstiftningen. Till en början rörde sig diskussionen väl mera uteslutande om den fråga, som här föreligger, nemligen frågan om den s. k. mindre partihandeln med brännvin, men det dröjde icke länge förr än en talare på göteborgsbänken inblandade åtskilligt, som synes mig ligga bra långt utom ämnet. Han erinrade om att nykterhetsvännerna i vårt land snart skulle i denna sal fira sin hundraårsfest. Han gjorde visserligen ej någon tillämpning häraf, men han ville naturligen antyda en förhoppning, att Kammarens beslut måtte fattas i öfverensstämmelse med deras önsksningar. Man kan icke hysa annat än aktning för den ärade talaren och hans meningsfränders sträfvan, men efter min uppfattning ligger betydelsen i deras sträfvan deri, att de söka vinna sitt mål på frivillighetens och öfvertygelsens väg, och jag hoppas, att Kammaren icke så trängt och ensidigt utan från mera allmängiltig synpunkt skall bedöma frågan. Den ärade talaren erinrade vidare om det egendomliga sammanträffandet, att brännvinsfrågan behandlades just samma dag, som man firade minnet af den store Linné, hvilken varit en väldig förkänpe för nykterhetens sak. Men när man af Lektor Waldenström hörde, huru tillståndet då var, och huru regeringen genom sina författningar sökte uppmuntra superiet, kan det då förvåna någon att Linné med sitt klara hufvud och sin omfattande bildning uppträdde häremot och ifrade för nykterhetssaken? Äro vi likväl därför berättigade att tro, att Linné nu skulle gått så långt, som vår tids zeloter på detta område. Man kan icke neka till att vårt folk nu intager en vida högre ståndpunkt än då, och man får ej underkänna de sträfvan den, som på senare tiden gjort sig gällande hos oss och hvilka åstadkommit att vårt land, som varit så djupt försjunket i dryckenskapslasten, numera i jemförelse med andra land icke gifver rimlig anledning till klander.

Jag beder Herr Talmannen ursäkta om jag här tillåtit mig gå något utöfver ämnet, hvilket kan synas vara desto mindre på sin plats, som det vid denna tid af riksdagen böra vara hvar och ens pligt att begränsa sig till ämnet och låta detta vara detta. Vidkommande den föreliggande frågan om mindre partihandel med brännvin, har jag svårt att till hvad Herr Statsministern redan anfört lägga något nytt, men jag vill dock erinra, att man genom borttagande af denna mindre partihandel endast legaliserar ett faktum, som redan inträdt af sig sjelf, ty ser man på den tabell, som är utskottsbetänkandet bifogad, skall man finna, att under tiden från 1874 till 1883 hafva de mindre partiförsäljningsställenas antal nedgått i städerna från 67 till 4 och på landet från 192 till 46, under det å andra sidan på samma tid utskänknings- och utminuteringsställenas antal nedgått i städerna endast från 1,056 till 1,004 och på landet från 411 till

278. Af dessa fakta framgår, att den mindre partihandeln med bränvin visat sig allt mer och mer obehöflig, och då denna mindre partihandel derjemte medför sådana olägenheter, som redan blifvit påvisade af Herr Statsministern, så synes det icke kunna vara skäl att bibehålla, densamma och jag anhåller därför om bifall till Stats-Utskottets förslag.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

I detta yttrande instämde Herrar *Lönegren* och *Ahlström*.

Herr Granlund: Det kan icke förnekas, att bibehållandet af den mindre partihandeln ovilkorligen skall befordra superiet, särdeles på landet. Såsom bekant föreskrifver visserligen författning, att sådan mindre partihandel icke får utföras utan efter erhållet tillstånd och tillstyrkande af kommunalstyrelse. Men huru går det väl i sjelfva verket till för att erhålla ett sådant tillstyrkande? Jag känner en kommun, der de mest förtviflade ansträngningar gjorts af en viss del af kommunens invånare, som antagit att de derigenom skulle få bränvin för billigt pris, att få kommunalstyrelsens tillstånd och förordnande till mindre partihandel. Detta misslyckades en eller två gånger genom motstånd af öfrige i sedlighetens intresse, men det lyckades slutligen genom anlåtande af vänner och vänners vänner att erhålla en sådan handel, och följdén blef en salning, som stundom gick till öfdrift, hvarvid man lejde personer, som icke hade något att böta med och hvilka togo små kuttingar i en säck och köpte bränvin och sedan utdelade åt både Pål och Per. På detta sätt utförvades ett fullkomligt krögeri. Det kan väl icke förnekas, att tillfället att på nära håll få bränvin bidrager till superiet. En talare har sagt, att salning kan försiggå äfven vid större partihandel, men detta kan icke ske så lätt. Ty då man icke får sälja mindre än 100 kannor, lärer det nog möta svårigheter att sala i hop så stora summor som erfordras. Han sade att salning kunde äfven ifrågakomma vid utminutering; men då skatten för utminutering blir lika stor som för utskänkning, blir det ju ingen fördel att sala i detta fall. Ty prisskilnaden blir obetydlig.

Då man nu hört ett högt och allvarligt uttalande från en massa människor inom vårt lands olika provinser, hvilka säga: befria oss från bränvinet och lemna så litet tillfälle som möjligt att supa, böra vi väl då behålla denna affär, som bidrager till superiet och som, enligt hvad Utskottet visat, kommunerna sjelfva icke vilja hafva. Man kan äfven antaga för gifvet, att den mindre partihandeln äfven i städerna visat sig kunna leda till salning, enär man på dessa ställen fick bränvinet för billigare pris. Det har ock visat sig, att antalet rättigheter till mindre partihandel under tiden 1874—1883 minskats i städerna från 67 till 4 och å landsbygden från 192 till 46. Detta visar ju tydligt och klart, att kommunerna sjelfva göra ansträngningar för att blifva af med denna mindre partihandel; skulle det då vara rätt att, när nu för nykterhetssaken så ifriga bearbetningar ske från de djupa lederna goodtemplarne med flere, man skulle bibehålla en handel med bränvin, som ständigt bidragit till lagbrott, hvilka högst sällan kunnat bestraffas.

*Angående
vilhoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

Under sådana förhållanden anser jag det vara många talande skäl för bifall till Utskottets förslag, hvartill jag önskar bifall.

Herr Lyttkens: Här ljuder från alla håll det ordet, att vi i sedlighetens intresse böra borttaga den mindre partihandeln med bränvin, men jag kan ej finna att det inverkar det allra ringaste på nykterhetens och sedlighetens sak, om den som för sitt bruk behöfver 15 kannor bränvin köper detsamma hos en som har rättighet att drifva mindre partihandel eller om kan köper detsamma på ett utminuteringsställe. För öfrigt får jag säga, att ehuru jag genomläst så väl Kongl. Maj:ts proposition som Utskottets betänkande, har jag dock besynnerligt nog, med det lilla undantaget om inskränknigen af superiet vid auktioner och om söndagarna. icke kunnat hvarken i Kongl. Maj:ts eller Utskottets förslag uppleta något som går i den rigtning, att derigenom tillgodoses sedlighetens intresse mera eller bättre än i nuvarande förordningen. Ty, mine herrar, icke är det i sedlighetens intresse, som man, när bränvinstillverknings- och försäljningsafgifterna redan äro så höga, lägger ännu högre skatt på bränvinsförsäljningen, utan detta sker endast och allenast för att få högre inkomster, hvilka förnämligast komma städerna till godo. Det finnes så många krogar i städerna, men endast 46 rättigheter till mindre partihandel i hela vår vidsträckta landsbygd, och nu vill man indraga dem, på det städerna skulle få till största delen äfven denna del af rörelsen i sin hand. Icke kunna väl dessa 46 partihandelsrättigheter göra så stor skada som de många krogarne i städerna, hvilka florera öfver allt. Folkmängden i staden må vara aldrig så liten, handelsområdet så begränsadt som helst, så skall ändå staden hafva snart sagdt monopol på bränvinshandeln. Jag missunnar ej städerna att hafva dessa krogar, hvilka de här så ifrigt sträfva att få hafva qvar, men jag anser att den som för sitt behof för bruk i hemmet behöfver köpa ett s. k. mindre parti, ej borde tvingas att köpa detta af krogbolagen. Jag medgifver gerna, att i några städer har den mindre partihandeln med bränvin uti någon angränsande landskommun åstadkommit mycken förargelse för stadens bränvinsbolag derigenom att man skickat ut hela ångbåtslaster med bränvinsköpare till närmaste landtkommun, der sådan mindre partihandel varit till finnandes, för att derstädes till dem sälja bränvin och sålunda konkurrera med bränvinsbolagen, men för min del kan jag icke finna, att det är mera osedligt att köpa af den ene än af den andre. Friherre Fock nämnde nyss att det går så till i städerna, att bolagen utlofva att betala större bränvinsafgift, så vida icke i staden någon mindre partihandel med bränvin tillåtes vid sidan af bolaget, ja, det är ju naturligt att bolaget kan betala mera om det ensamt och uteslutande får bedrifva all bränvinsförsäljning, än om andra tillåtas att på något vis täfla med detsamma, och hans yttrande, om jag rätt hörde honom, är bästa beviset att denna fråga om afskaffandet af mindre partihandeln är helt enkelt en fråga derom: skola städernas bolag hafva ytterligare utvidgadt monopol och städerna derigenom ytterligare vinst. Och detta visar sig äfven deraf, att städernas representanter af alla för öfrigt olika åsikter dock enigt som en man

kämpa för att få bort mindre partihandeln och sedan, efter hand som nuvarande innehafvarne af gästgifverierna på landet gå undan, få blifva ensamme herskare på kroglivets område.

Vid talet om dessa mindre partihandelsställens inrättande får man icke glömma att, om en kommun icke vill hafva sådan mindre partihandel, eger den rätt att säga nej dertill. Kommunalstyrelsen skall ju först gifva tillstånd och myndigheterna höras, innan sådan tillåtelse meddelas; icke påtvingar man således en kommun en dylik mindre partihandel, utan att kommunen verkligen vill hafva den.

En talare på karlshamnsbänken yttrade att "i närvarande stund 300,000 jordbrukare dikterade lagar och pålägga Sveriges öfrige 4 millioner invånare skatter". Detta grundar sig på ett misstag, ty det är i allmänhet icke landsbygdens representanter, som rösta förökade statsutgifter och till följd deraf ökade skatter. Samme talare anförde Gustaf Wasa och Karl IX som efterföljansvärda exempel och omnämde hur den senare lät halshugga en del af adelns män och tillägger derefter: "jag hyser den förhoppning att vår regering snarare skall följa dessa stora exempel än svagt böja sig för Riksdagens vilja." Hvad är detta för stora ord? Uti vår tid behöfver en regering och kan ej heller vidtaga dylika kraftåtgärder. Anser Konungen att Riksdagen ej är ett sant uttryck af landets mening, så medgifver grundlagen honom rättighet att upplösa Riksdagen och förordna om nya val; detta är ett enklare, säkrare och lagligare medel att få veta hur landets vilja är, än de af talaren anförda exemplen, som för sin tid kanske voro nödvändiga men alldeles ej för våra förhållanden; ej heller kan jag inse hvad anledning nu ifrågavarande ämne kunnat gifva till dylika kraftuttryck.

Med Herr Waldenström instämmer jag deruti, att jag i likhet med honom vill taga bort från städerna hela utskänknings- och utminuteringsafgifterna; detta vore fullkomligt rätt. Jag anser att man bör borttaga utskänknings- och utminuteringsafgifterna från städerna och låta dem odeladt behålla hela vinsten, men anser att det förra bör gå successive i framtiden; men jag anser det vara en stor orättvisa, att staten skall hafva någon andel i handelsvinsten annat än i form af skatt eller bevilling. Staten eger rätt att taga skatt, men icke att dela vinsten. Men för att nu en gång komma derhän, bör man icke nu öka städernas inkomster på krogrörelsen genom att lägga hela rörelsen uteslutande i deras hand. Ju större vinsten och försäljningsmedlen äro, desto svårare blir det att taga bort dessa senare. Det går icke nu på ögonblicket eller inom 1 eller 2 år, utan det måste ske så småningom, under loppet af 10, 15 eller 20 år, under hvilken tid bränvinsförsäljningsafgifterna böra efter hand öfverlätas till statsverket, ty vi måste erkänna, att städerna med dessa bränvinsmedel gjort många nyttiga inrättningar, som säkerligen aldrig skulle kommit till stånd, om bränvinsförsäljningen uteslutande legat i enskilda krögares händer. Men man bör å andra sidan icke heller öka vinsten genom att höja utskänknings- och utminuteringsafgifterna eller genom att taga bort de rättigheter till utöfvande af mindre partihandel, som i landsorten på ett eller annat ställe kunna vara ganska behöfliga.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

Min erfarenhet om denna mindre partihandel är alldeles motsatt Herr Granlunds, hvilken i städernas intresse så ifrigt sökte få bort denna mindre partihandel med brännvin.

Man har sagt att mindre partihandelsställena i städerna nedgått mycket hastigare än på landsbygden och att man därför borde genom lagstiftningen äfven borttaga på landsbygden den mindre partihandeln. Men detta beror derpå att i städernas intresse ligger att hela brännvinshandeln är i bolagens hand och därför nekas tillstånd att der drifva mindre partihandel, och der så många tillfällen att få köpa brännvin finnas som i städerna, der behövas de ej heller. Annorlunda än förhållandet på landet; der finnas i allmänhet ej andra försäljningsställen än gästgifvaregårdar, och dessa hafva rättighet till brännvinsförsäljning endast under nuvarande innehafvarens och hans hustrus lifstid, och annan försäljnings tillvaro beror på andan inom kommunen, under det deremot brännvinsförsäljningen vid gästgifverierna beror på hur länge nuvarande gästgifvaren och hans hustru innehafva gästgifvaregården, och der sådana gästgifverier finnas behöfves ej några mindre partihandelsställen; men deremot finnas stora trakter i vårt land, der inga andra försäljningsställen finnas än dessa s. k. mindre partiförsäljningsställen, och dessa göra ej så stor skada som om krogar eller utskänkningsställen der anlades.

Här har talats om, att svenska folket ännu är försjunket i dryckenskapslasten. Men detta är icke sant, åtminstone icke hvad angår landsbygden; genom nykterhetssträfvandena, goodtemplarismen och tidsandan, har brännvinsupandet gått så ofantligt ned, att det numera knappast förtäres så mycket brännvin som $\frac{1}{10}$ af hvad som förtärdes i min ungdom; hur förhållandet är i städerna, derom kan jag ej döma. Jemföra vi förhållandena nu mot då, är det en så märkvärdig skilnad, att vi behöfva icke skrika om att Sveriges folk numera är försjunket i dryckenskap.

Af den anledning, att jag vill vara med om att så småningom taga bort utskänknings- och utminuteringsafgifterna från städerna och lägga dem till Kronan, hvilken, då man numera slösar på allt sätt och beviljar millioner till reparationer af gamla kyrkor och uppförande af nya praktbyggnader, så väl behöfver se sig om efter nya inkomstkällor och då kan i denna brännvinsförsäljningsafgift hafva en lämplig skatteform, så vill jag för närvarande icke vara med om borttagandet af den mindre partihandeln med brännvin, utan först när den af mig framhållna reformen till större eller mindre del blifvit genomförd, då först anser jag tiden vara inne att borttaga den mindre partihandeln.

Herrar *Pehrsson* i Norssund och *Börjesson* instämde med Herr Lyttkens.

Herr J. Rundbäck: Jag högaktar och värderar nykterhetssträfvandena i vårt land, men jag kan icke förstå deras målsmän inom denna Kammare, då de påstå att det skulle vara en vinst att få bort den mindre partihandeln med brännvin. Denna deras uppfattning tror

jag icke vara riktig. De vilja hafva bort all handel med brännvin och därför rösta de för den mindre partihandelns indragning. Såsom skäl härför angifva de, att denna handel under sista åren högst betydligt minskats. Nå, hvad sträfva vi efter? Äro svenska folkets tänkesätt så förändrade, att man undan för undan måste minska utminuterings- och utskänkningsställena, så äro vi ju på den rätta vägen. Men hvarför då i förtid borttaga denna mindre partihandel, då den synes gå bort af sig sjelf. Genom sådana åtgärder retar man endast upp sina motståndare. Vore det så att brännvinsfloden och utskänkningsställena är för år ökades, då kunde man vara tvungen att vidtaga åtgärder deremot, men icke då förhållandet är alldeles motsatt.

Jag skall be att till belysande af denna sak få omtala ett fall, som jag hoppas icke skall såra mina närmaste grannar inom denna Kammare. Göteborgs stad har ett väl ordnad brännvinsbolag, som beslutat icke sälja en kanna renadt brännvin under 2 kr. 50 öre. Men i närheten af Göteborg finnas gästgifverier, der brännvin säljes till allmänheten för 1 kr. 80 öre eller 2 kr. kannan. Följden är naturligtvis den, att mängden från dessa gästgifverier inköper sitt brännvinsbehof, ty man får der brännvinet för billigare pris än i Göteborg, och allmänheten bör väl få köpa hvar den finner förmånligast. Ehuru det må hända är litet trivialt, skall jag be att få omtala, att jag för några år sedan skulle åt mig uppföra en byggnad på landet och jag använde dervid en hop arbetare. Jag sade till dem: om ni låta bli att köpa hem brännvin och supa, så får ni af mig två supar om dagen. Dermed voro de belättna och äfven jag, ty annars hade de supit mycket mera. Hade jag nu tagit mitt brännvinsbehof från Göteborg, så hade jag fått betala 50 kronor mera till Göteborgs stad i följd af prisförhöjningen och därför tog jag naturligtvis brännvinet från gästgifvaregården. Hade nu denna mindre partihandel icke funnits, hade jag nödgats köpa i Göteborg och fått betala varan mycket dyrare; men just för att få bort jemväl denna täflan med och emellan städerna tror jag detta förbud nu kommer, ty städernas vinst blifver derigenom större.

En talare på göteborgsbanken sade, att man på detta sätt skulle lemna städerna monopol på brännvinshandel. Ja, tag bort denna mindre partihandel, och följen blir just denna och detta förr än man tror. Herr Lyth talade om den så kallade salningen, hvarigenom man kringgår så väl parti- som minuthandeln, men hvad är egentligen utskänkning annat än salning.

Mine Herrar! Jag kan gå igenom hela denna lag paragraf på paragraf, hela detta betänkande, hela denna brännvinslagstiftning och visa att den slagit in på orätt väg. Hela lagen är en orättvisa. Hela denna lag från början till slut är något så märkvärdigt, att jag knappast sett något dylikt. Vill man nemligen i verkligheten gå nykterhetssträfvandena till mötes och vinna ett mål därför, så är min åsigt, att man borde gå i den riktning, att, oberoende af vinsten på brännvinshandlingen, under loppet af en 10 à 20 år man undan för undan minskade tillverkningen och införseln, samt såsom en följd deraf

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

försäljningen af spritvaror med t. ex. en 10:del, eller 20:del per år, till dess hela denna handtering upphörde.

Nu gäller saken egentligen ingenting annat än fördelningen af förtjensten, och derpå vinnes ingenting annat än split, afundsjuka o. s. v. men i realiteten vinnes intet eller åtminstone ganska litet.

Intill dess en sådan anordning, som den jag förut antydt, kan vidtagas tror jag det därför vara bäst att låta kommunerna ordna alltsammans utan afseende på den vinst de hafva och utan afseende på om de äro landt- eller stadskommuner. Det finnes landtkommuner med 3 å 4,000 invånare, som icke hafva någon enda försäljning, men hvarje ställe, som kallas stad, med 7 å 800 invånare, den skall hafva rätt att hålla krogar massvis. Kan detta vara rätt? Nej, det är orätt. Jag tror icke att man är hjälpt med detta lappsystem och yrkar därför afslag på betänkandet i sin helhet. För att säga sanningen, ligger vigten och intresset i denna angelägenhet uteslutande på vinsten af brännvinsutskänkningsafgiften. Hafva herrarne den mening att taga bort brännvinsförbrukningen, tag då först bort begäret efter denna, och se'n skall resten lätt nog kunna regleras.

Herr Göransson: Herr Talman! Då jag anser, att borttagandet af den mindre partihandeln är ett steg framåt på nykterhetssträfvandets väg, yrkar jag bifall till Utskottets förslag i denna del.

Herr Grefve Sparre: Under denna diskussion hafva vi kommit från frågans rätta ståndpunkt, och jag skulle önska att vi åter närmade oss densamma. Af Herr Statsministerns yttrande till statsrådsprotokollet och Utskottets utlåtande framgår denna, som der är tydligt angifven. Det heter der: "Och erinrar man sig, att denna utväg för skattens undgående företrädesvis står de förmögnare klasserna till buds, blifver ur social synpunkt nyssnämnda oegentlighet ännu större. Den beskattning, som åläggas den mindre bemedlade förbrukaren af en vara, bör icke rimligen lindras och än mindre alldeles borttagas, när det är fråga om förbrukare, som äro i tillfälle att förse sig med varan i större quantitet." Jag skulle tro att dessa ord äro så bevisande, att jag icke kan begripa, huru i denna Kammare något deremot skulle kunna sägas. Om man vill fördyra denna vara för den mindre bemedlade, kan det då vara skäl att lemna den till billigare pris åt den, som kan köpa i större parti. Visas det nu att dessa "mindre partihandelsrättigheter" minskats på landsbygden från 192 till 46 och i städerna från 67 till 4, så är det tydligt att något behof af dessa icke förefinnes. Den nykterhetsrörelse, som i senare tider gjort så glädjande framsteg och i synnerhet inom de lägre klasserna verkat alldeles förvånande resultat är äfven af den beskaffenhet att lagstiftningen bör låta sig om densamma vårda; det bör vara en pligt för lagstiftningen att bistå denna rörelse i det stora mål den föresatt sig. Man har sagt, att om minuthandelsrättigheterna förökade sig, vore det skäl att sätta sig emot dem. Men mig synes, att när man på frivillighetens väg gjort så stora och glädjande framsteg i nykterhetskänseendet, så är det lagstiftningens pligt att icke slå döförat till utan i sin mån

bidraga till målet. Det sades af en talare, att här yttrats att svenska folket vore försjunket i bränvingssupande. Jag har icke hört något sådant yttrande. Jag har tvärt om hört sådana yttranden, som "att tillståndet väsentligt förbättrats", och detta på frivillighetens väg. Frågan är: bör lagstiftningen lyssna till den åsigt, som från landets lägre klasser uttalats? I det fallet kan jag ej heller hysa något tvifvel och anhåller därför om bifall till Utskottets förslag.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

Herr Wieselgren: Jag har begärt ordet för att hembära min tacksamhet till en ärad representant från den trakt, i närheten hvaraf jag bor. Han har hört hurusom man här i afton framställt den ena anklagelsen efter den andra mot städerna i påstående att dessa skulle söka från landsbygden draga all bränvinshandel till sig. Hans rättskänsla har upprest sig häremot, han har tagit till ordet för att med anförande af ett praktiskt bevis ådagalägga, huru obefogade dessa anklagelser varit. Han omtalade därför, huru det härmed förhöll sig i Göteborg eller i hans närmaste granskap, och han intygade att man der höll bränvinet så högt i pris, att det vore omöjligt för den kringliggande trakten att köpa sitt bränvin derstädes. Jag tackar honom för dessa hans ord. De bevisa *origtigheten* af de förmenanden man här i qväll tillåtit sig, eller att städerna skulle "göra allt" för att till sig draga bränvinshandeln. Om Göteborg hade velat så göra, skulle det naturligtvis ha *satt ned* sitt pris på bränvin, så att folk från Hisingen och andra kringliggande orter funnit med sin fördel förenligt att der göra sina bränvinsuppköp. Den ärade talaren intygade emellertid att *motsatsen* egde rum, så att den kringliggande traktens befolkning köpte sitt bränvin på annat håll än i Göteborg. Det är sant, att Göteborg håller priset på bränvin högt, och detta ehuru det ganska väl vet, att om det sänkte detsamma, så skulle det kunna draga bränvinshandeln i trakten till sig. Men Göteborg *gör det icke*, ty det vet också, att superiet derigenom skulle förökas, och det föredrar större nykterhet och lägre bränvinsinkomster framför större bränvinsinkomster och minskad nykterhet. Jag skall icke gå in på ett bemötande af alla den föregående talarens påståenden, allra minst på dem, hvarigenom han gick diskussionen om ännu ej föredragna punkter i förväg. Jag vill endast taga upp till någon granskning ett par af hans yttranden och först det, hvori han uppmanade Sveriges städer, att "göra som landsbygden" och således afskaffa sin bränvinshandel". Ja, Sveriges städer skulle göra klokt i att följa rådet, *om de blott kunde det*. Men jag ber herrarne besinna, att Sveriges städer, i likhet med städerna i hvarje annat land, hafva för uppgift att vara rikets handelsplatser; och, så länge det är tillåtet att inom landet tillverka och försälja bränvin, *måste* äfven städerna just i sagde egenskap af *rikets* handelsplatser stå öppna för försäljningen af den tillåtna handelsvaran, de må i sjelfva verket vilja det eller ej. Uppmaningen var derföre blott en effektivt fras och den ärade talaren torde i grunden ganska väl veta, att Sveriges städer *icke kunna* afskaffa sin omordade bränvinshandel, förr än svenska riksdagen afskaffat rätten att i landet tillverka och försälja bränvin.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

Den ärade talaren yttrade vidare, att han skulle vara med om att besluta ett brännvinsförbud. Men, mine herrar, han är det icke. Hans försäkran är äfven den blott en fras, ett talesätt. Om ett yrkande på brännvinsförbud förelades Riksdagen, skulle han och herrarne allesammans dertill svara ett enstämmigt nej. Man skulle utropa: "sådana fantaster, och sådana öfverdrifter!" och man skulle göra det med allt fog. Ty det behöfves ju icke mycket förstånd för att inse, att det skulle vara omöjligt att i ett land, der man ena året konsumerar 15,000,000 kannor brännvin eller ännu mer, det andra året genomföra ett brännvinsförbud. Om så skedde, skulle följden icke kunna blifva mer än en. Jag skall taga mig friheten att med anledning af dagens särskilda betydelse nämna, huru förhållandena i detta afseende gestaltade sig på Carl von Linnés tid; och jag ber den siste ärade talaren, som tydligen icke rätt uppfattat hvad jag för en stund sedan anförde, ursäkta min afvikelse från ämnet, då han ju äfven sjelf tillät sig en sådan.

På Linnés tid ansågs den väg, som den ärade talaren från Hisingen för nykterhetens befrämjande föreslagit, verklig som den lämpligaste. Under sagde tid utkommo nemligen två särskilda gånger brännvinsförbud. Första gången var år 1740, om jag mins rätt, i Juni månad. Men det väckte så starkt missnöje bland landets alla tillverkande och förbrukande brännvinsvänner att, innan ännu riksdagen året derpå hunnit sammanträda, regeringen skyndade sig att upphäfva förbudet. År 1756 utfärdades å nyo ett brännvinsförbud. Den gången varade det i tre år, men måste då upphäfvas, och detta helt enkelt af det skäl, att det icke heller då stod i öfverensstämmelse med den allmänna meningen. Majoriteten *ville hafva brännvin — och så är det än i dag*. Jag undrar, hvad min ärade vän från Hisingen skulle säga, om han en dag erfore, att han icke längre skulle få sin aptitsup? Jo, han skulle ropa på förtryck och orättvisa; och han skulle göra detta med så mycket större styrka, som han finge millioner, ja, åtminstone hundratusentals människor med sig, under det att åtgärder, deremot blott af ett försvinnande mindretal skulle anses vare sig utan betydelse för dem eller i allo välbetänkt.

Och, mine herrar, så länge icke det öfvervägande flertalets mening är för ett allmänt brännvinsförbud, så länge tror jag svenska Riksdagen gör klokast i att icke besluta någon åtgärd i den riktningen. I det fallet instämmer jag med talaren på stockholmsbänken; det bör vara på frivillighetens väg man söker nå det målet. Icke ett enda ögonblick har jag heller tvekat huru vida, jag skulle vilja vara med om ett brännvinsförbud eller icke. Ja, skulle ock något så märkvärdigt inträffa, att den ärade representanten från Hisingen röstade *för* en sådan åtgärd, så skulle *jag* icke desto mindre rösta *emot* den. Jag hyser icke den meningen, att svenska Riksdagen bör gå i spetsen för nykterhetssträfvandena; våra nykterhetsvänner hafva allt för mycket förstånd för att begära något sådant. Vi kräfva endast att, då allmänna meningen omfattat och godkänt hvad nykterhetsvännerna yrka, Riksdagen skall inse hvad klockan är slagen och utan vidare dröjsmål sätta sitt sigill under den skrift, som folket sålunda skrifvit.

Af det oemotsägliga faktum att, ehuru den mindre partihandeln med brännvin är medgifven i riket, svenska folket likväl så litet befattat sig dermed, att sådana rättigheter endast utöfvas till ett antal af fyra i städerna och fyratiosex å landsbygden, drager jag den slutsatsen att i fråga om mindre partihandeln folkets mening redan är skrifven och att den går i full öfverensstämmelse med framställningen i Kongl. Maj:ts förslag, äsyftande afskaffandet af den mindre partihandeln; och det är derför jag anser tiden vara inne för svenska Riksdagen att under denna vår begäran nu sätta sitt sigill.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

Häruti förenade sig Herrar *Herslow* och *S. M. Olsson*.

Herr G. W. Svensson: Här har talats om den missbelåtenhet, som skulle uppstå bland allmänheten, om partihandeln med brännvin indroges. För min del har jag dock aldrig hört något missnöje uttalas öfver att tillfällena till att köpa brännvin minskats. I min hemort fans för några år sedan en krog. Den togs bort, och jag hörde ingen människa klaga deröfver, egaren till densamma möjligen undantagen. Tvärt om var man allmänt tacksam för att man slapp nästet. Råder någon missbelåtenhet med att brännvinshandeln förflyttas till städerna, så tror jag att denna missbelåtenhet mera förefinnes hos vissa personer inom Andra Kammaren än bland befolkningen i landsorten. Att nemligen brännvinshandeln på landet haft menliga följder med sig, kan icke bestridas. På landet, der tillräckligt antal polis saknas, kan det icke förekommas, att trassel och oordningar uppstå i följd af brännvinsutskänknings, hvaremot man i städerna har tillfälle till att hålla sträng kontroll öfver att lagar och författningar på detta område efterleivas. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Nyqvist: Efter det Grefve Sparre, sedan jag begärt ordet, yttrat sig, skulle jag kunna afstå och nöja mig med att instämna i hans utmärkta anförande i frågan. Jag vill nu endast protestera mot Herr Jöns Rundbäcks påstående, att det endast är i städernas intresse som stadsrepresentanterna yttra sig i denna fråga. Sjelf representerar jag 5 städer. Men jag verkar äfven som nykterhetsrepresentant i nykterhetens intresse; och det är ur synpunkten af detta intresse som jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Ekman: Jag har begärt ordet för att bemöta åtskilliga här under diskussionen fälda yttranden, som jag icke tror alldeles öfverensstämma med sanningen. Herr Lyttkens har sagt, att det ifrågasvarande lagförslaget icke framkommit i sedlighetens intresse, utan att ett ekonomiskt intresse ligger till grund för detsamma. Jag tror icke det är rätt att säga så. Det vore att visa ett obefogadt misstroende mot regeringen i dess sträfvan för sedligheten. Jag vill blott erinra om, att Riksdagen år 1877 aflät en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes genom sakkunnige män låta öfverse gällande författningar angående tillverkning och försäljning af brännvin i syfte att genom lagstiftning måtte åstadkommas ett kraftigare mot-

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

verkande af rusdryckens missbruk än som genom dittills varande lagstiftning egt rum. Således har Riksdagen redan år 1877 angifvit den rigtning, i hvilken den önskar att bränvinslagstiftningen skall gå, nämligen i syfte att minska missbruket af rusdrycker. Då nu regeringen på grund af Riksdagens skrifvelse tillsatt komité och, sedan denna fullgjort sitt uppdrag, nu framlagt ett förslag i den antydda rigtningen, tycker jag att det är att ålägga ett orättvist misstroende mot regeringens ärlighet att påstå, det detta förslag icke afser att befämja sedligheten, utan endast har framkommit i ekonomiskt intresse. Detta hvad angår den saken.

Vidare vill jag instämma i hvad den föregående talaren yttrade, då han sade sig icke hafva försport att allmogen försjunkit i dryckenskap. Jag tror tvärt om, att vi hafva en aktningvärd allmoge, som går i spetsen för nykterhetssträfvandena i landet, och jag inser just därför, att tiden är inne för lagstiftningen att understödja detta sträfvande, äfvensom att detta sker verksamast samt säkrast förer till målet genom att man antager det förslag, som nu föreligger.

Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag.

Herr Rundbäck sade: låtom oss taga bort alltsammans. Jag instämmer med en ärad talare på göteborgsbänken, som yttrade, att detta tal om ovillkorligt bränvinsförbud endast är stora ord. Vi hörde ju nyss, huru en prost från Gotland uttalade sig om aptitsupen och dess oskadlighet; och jag tror, i likhet med talaren på göteborgsbänken, att, om man skulle framkomma med ett förslag i den rigtningen att förbjuda bränvins tillverkning och försäljning, man skulle anses vara en fantast.

Hvad den föreliggande frågan beträffar, så kan jag icke finna annat än att här endast gäller att legalisera en sak, som den svenska allmänheten redan ansett vara behjertansvärd. Dessutom hafva vi ju under aftonen hört framhållas, huru betydligt antalet rättigheter till mindre partihandel under de senare åren minskats. Detta antal har nedgått, på sätt jemväl Utskottet erinrat, från 192 till 46 å landsbygden och från 67 till 4 i städerna. Under sådana förhållanden, och då landets befolkning visat sig icke vilja hafva den mindre partihandeln, så tror jag att tiden är inne för Riksdagen att, såsom talaren på göteborgsbänken sade, sätta sigillet under detta beslut och verkliga lagstadga i den rigtningen. På grund af hvad jag nu anfört får jag för min del yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Dieden: För min del kan jag icke ingå på att, såsom åtskilliga talare yttrat sig, stadsrepresentanterna önska borttagandet af den mindre partihandeln med bränvin endast därför att vinsten af försäljningen må kunna dragas till städerna. Jag beklagar, att dessa talare icke angifvit beloppet af den ökade vinst, som de anse skulle uppkomma för städerna genom bränvinsförsäljningens upphörande på dessa 46 ställen, der dylik handel å landsbygden bedrivs. Jag tror, att denna vinst är så liten, att den icke kan inverka på stadsrepresentanternas åsigt i frågan. Jag instämmer i öfrigt med Grefve Sparre.

Herr J. Rundbäck: Jag skall icke yttra mig länge. Beträffande det förhållande att i Göteborg priset å bränvin i sedlighetens intresse sättes högt, så får jag säga, att jag visst icke vill bestrida detta. Men jag tror, att man i sina sträfvanden för det sedliga kan gå för långt; i det afseendet påminner jag mig ett yttrande, som lyder så: anständigheten kom och sederna försvunno.

Herr Wieselgren nämnde, att något ovilkorligt bränvinsförbud icke kunde stadgas, så länge städernas hamnar voro öppna för import af bränvin. Jag erkänner det. Men detta kan väl icke utgöra något hinder för att äfven genom lagar hämma införseln; för öfrigt finnas ju flera städer, som icke äro hamnstäder. Jag tror för öfrigt, att vi mycket väl kunna undvara både bränvinet och skatten derför, och för att nå detta mål kunde man ju till en början, som jag förut sagt, minska tillverkningen och införseln med t. ex. $\frac{1}{20}$ om året och på sätt slutligen helt och hållet utplåna allsammans.

Att denna fråga, som den här företer sig, ursprungligen är en ekonomisk fråga, har Herr Waldenström bevisat oss genom historiens vittnesbörd, då han talade om huru Konung Gustaf III uppmanade sina landshöfdingar och öfrige tjänstemän, prester och proselyter, att tala för bränvinets förträfflighet. Regeringens åtgärder den tiden voro således endast finansoperationer, och sannerligen är dess egentliga innebörd ännu detsamma. Bränvinet berör nu på det närmaste kommunernas intressen; och hvad är det väl annat än ett allmänt ekonomiskt intresse, ehuru under en annan form? Men om man, som Herr Waldenström sagt, en tid förordade bränvinsförbrukningen, såsom högst fördelaktig för menskligheten, så gjorde man det icke mindre för djuren — utfodringen af drank ansågs nemligen länge såsom ett utmärkt utfodringsmedel. — Men andra tider, andra seder; äfven detta senare blef därefter grundligt nedkasseradt, men se'n detta skett och drankutfodringens skadlighet hade vunnit burskap, så började eget nog de ifrigaste motståndarne på att få andra åsichter, och jag kan icke underlåta omtala följande i detta fall. Jag hade nemligen en gång den äran att vara statsrevisor och kom då vid revisionen att resa ut till experimentalfältet här i Stockholm, hvars direktör, en med rätta aktad och ansedd man, som utgifvit en broschyr mot drankutfodringen, nu på det högsta lofordade denna utfodring, hvilken och i stor skala användes i dervarande ladugård. Exemplet torde vara nog för att visa, huru ytterligheterna beröra hvarandra.

Hvad Herr Ekmans uppträdande emot mig beträffar, får jag säga att, då det skett från måttlighetssupandets ståndpunkt, finner jag det från hans sida sedt vara fullkomligt aktningvärdt. Jag vidhåller och skall allt framgent vidhålla att, då nykterhetssträfvandet i vårt land — jag säger det upprigtigt och med glädje — är ett så stort och vackert framåtskridande, så anser jag att denna rörelse bör fritt och obehindradt få fortgå; ty, är detta sträfvande nyttigt och stort, då går det af sig sjelf, och beror icke deraf att vi i förväg taga bort dessa rättigheter till idkande af mindre partihandel med bränvin. Då nu, efter hvad herrarne af betänkandet kunna se, ifrågavarande bränvinsförsäljningsställen under de sista åren i så betydlig grad för-

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

minskats och antalet nästa år må hända sjunkit med ytterligare 50 procent, så tror jag att de allesammans skola försvinna lagstiftningens hjälp förutan, och då har ju intet ondt skett. Jag tror för öfrigt att alla de vackra yttranden, som här i dag fälots emot den mindre partihandeln med brännvin också i betydlig mån skola bidra till att förminska dryckenskapen hos folket.

Med anledning af Herr Nyqvists yttrande att jag skulle hafva sagt, att det skulle vara den ekonomiska vinsten af brännvinssupandet, som bestämde stadsrepresentanternas åsigt i frågan, ber jag få säga att jag yttrade det denna fråga vore hufvudsaken och, vore icke så fallet, skulle vi väl för länge sedan vara qvitt från den nu pågående striden.

Herr vice Talmannen L. O. Larsson: Man har nu använt 2 timmar på denna §, hvilken likväl icke är någon af de viktigaste af de 56 §, hvaraf detta Betänkande består. Då jag kommer att tillstyrka bifall till Utskottets förslag och begärt ordet, för att i korthet yttra några ord härom, har jag icke gjort detta, derför att jag anser § vara en af de viktigaste, utan emedan jag anser den vara sådan, att jag med fullaste hjerta kan instämma i densamma med den lydelse Utskottet föreslagit. Det förefaller mig besynnerligt, att höra i denna Kammare, der man så ofta talar om jemlikhet och ömhet för den fattigare klassen, att man nu söker förfäktas en åsigt, hvarigenom man uppenbarligen gör brännvinet billigare för de förmögnare klasserna än för de fattigare, som ej hafva råd att köpa så stora kvantiteter på en gång och derigenom erhålla ett billigare pris, som lemnas genom den mindre partihandeln. Ställer man så till att brännvinet blir dyrare för de mindre bemedlade klasserna, som ej hafva råd att köpa så stora kvantiteter på en gång, så bör man också ställa så till, att de förmögnare få betala lika mycket. Ett ytterligare skäl, hvarför jag vill understödja detta förslag och icke anser den mindre partihandeln nödvändig, hemtar jag från den erfarenhet jag har från den landsort jag sjelf tillhör, der det, så vidt jag vet, åtminstone på landet ej fins en enda sådan brännvinshandel. Detta visar således att något verkligt behof af mindre partihandel med brännvin icke förefinnes. Det skälet slutligen, som man anför, att man genom att taga bort rättigheten till mindre partihandel med brännvin skulle draga brännvinshandeln till städerna, det skälet verkar åtminstone icke på mig, ty denna handel är verkligen en sådan näring, att jag icke misstunnar städerna att hafva den, och jag är glad, om den drages helt och hållet från landsbygden och, om det vore möjligt, äfven från städerna. Detta är tvärt om för mig ett ytterligare skäl att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Hedin: Jag befarar, att när i denna sak en stadsrepresentant tager till ordet, han är misstänkt eller åtminstone misstänkt för att vara misstänkt, men det oaktadt anhåller jag få yttra i korthet några ord.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

För så vidt jag kan förstå den hittills förda debatten, äro hufvudskälen mot Kongl. Maj:ts af Bevillnings-Utskottet tillstyrkta förslag om upphäfvande af den så kallade mindre partihandeln följande trenne: dels deraf härflytande svårigheter och olägenheter för landsorten, dels den omständigheten att upphäfvandet af den mindre partihandeln icke skulle omintetgöra det missbruk, som benämnes salning, slutligen och för det tredje, att den föreslagna åtgärden skulle utvidga eller stärka städernas verkliga eller förmenta monopol.

Hvad den första invändningen angår, eller de förmenta svårigheterna och olägenheterna för landsbygden, har den blifvit på ett fullt tillfredsställande sätt besvarad af Kammarens i detta afseende mest sakkunnige ledamot.

Hvad åter angår den anmärkningen, att upphäfvandet af den mindre partihandeln icke skulle omintetgöra det nämnda missbruket, salningen, är den utan tvifvel alldeles riktig. Men, som representanten från Gotland sade, kan med nuvarande bestämmelser om den större partihandeln, vid den gräns, som därför är satt, äfven då salning ifrågakomma. Derså lära väl icke få exempel förekomma inom denna kommun. Men härvid erinrar jag, att man genom den mindre partihandelns upphäfvande lagt åtminstone ett hinder för kringgående af denna lag, och Riksdagen har i sin hand att vid behandlingen af en annan del af lagen taga sina försigtighetsmått, när vi nemligen komma till 39 § af förslaget, som behöfver omarbetas, icke blott därför att den synes mig särdeles oklart redigerad, utan äfven emedan jag anser dess bestämmelser otillfredsställande.

Det tredje hufvudskälet, som anföres mot Kongl. Maj:ts förslag, är att denna åtgärd komme att bidra till utvidgande eller förstärkande af städernas monopol. I detta afseende tillåter jag mig anmärka, att frågan om upphäfvande af den mindre partihandeln icke berör den kommuns ekonomiska intresse, jag har äran att representera. Jag kan gifva den kommunen samma vitsord, som uttalades om rikets andra stadskommun, att den icke har gjort något för att till sig draga den kringliggande landsbygdens handel med bränvin, genom att hålla lägre pris. Minuteringspriset i Stockholm är 2 kronor 40 öre.

Jag skall icke göra något yrkande.

Herr Folke Andersson: Jag har med mycken uppmärksamhet åhört diskussionen, och jag finner helt naturligt, att flera olika åsikter göra sig gällande. Men en sak hvarom alla ha varit ense, är att det pågår i vårt land en allmän nykterhetsrörelse, och den har af alla blifvit respekterad, och så vidt jag kan fatta, af ingen klandrad, utan alla hafva ansett dess verksamhet vara en välsignelse. De som verka för denna sak hafva nu ställt till staten en begäran om stöd från lagstiftningens sida i sina sträfvanen. Jag hemställer då till herrarne, om det icke är vår pligt att söka gå dem till mötes i det hänseendet, och jag kan icke annat än vara på det högsta tacksam mot vår regering, som framkommit med förslaget beträffande första punkten af första paragrafen om den mindre partihandelns upphörande. Det har redan förut blifvit upplyst, att antalet partihandels-

Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)

rättigheter nedgått så betydligt, att de på landsbygden nu skulle, såsom jag äfven finner i Betänkandet, blott vara 46. Då så redan skett, hemställer jag om det kan vara någon fara att låta alla upphöra. Jag har äfven blifvit upplyst derom, att orsaken, att så mången mindre partihandel upphört, vore den, att landshöfdingarna i vissa län icke tillåta denna handel, under det den tillåtes i nästa län. Då så är, hemställer jag, om det kan vara rätt att lägga en sådan makt i landshöfdingeembetenas händer, att de efter behag kunna förbjuda eller tillåta handeln. Då jag ytterligare önskar, att vi skola få likstäldhet i detta hänseende, yrkar jag vid denna paragraf bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

I detta yttrande instämde Herrar *Björkman*, *Thermænius* och *Sjöberg* i Bodaryd.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Efter upptagande af de gjorda yrkandena gaf Herr Talmannen enligt dem propositioner på dels bifall till Utskottets förslag, dels på afslag å detsamma och bifall till Herr Anderssons i Intagan med fleres vid Betänkandet fogade reservation, dels slutligen ock på afslag å såväl Utskottets som reservanternas förslag; och fann Herr Talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition antagits yrkandet på bifall till förenämnda reservation, följande voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som vill, att § 1 uti det af Bevilnings-Utskottet uti Betänkandet N:o 7, framlagda förordningsförslag skall i oförändradt skick godkännas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren beslutat, att mom. 1 i förevarande § skall erhålla sådan förändrad lydelse, som föreslagits uti den af Herrar A. Andersson i Intagan, Olof Jonsson med flere afgifna, vid Betänkandet fogade reservation.

Röstsedlarne afgäfvos, och befans vid deras sammanräknande, att 125 ledamöter röstat Ja och 77 ledamöter Nej; varande alltså förevarande §, sådan den af Utskottet föreslagits, af Kammaren godkänd.

§§ 2 och 3.

Godkändes.

§ 4 var af följande lydelse:

1. Ej må någon tillhandagå allmänheten med anskaffande af bränvin i mindre belopp än han sjelf eger försälja.

2. Ej heller må innehafvare af rättighet till försäljning af bränvin låta genom ombud å annat ställe än det, der han sin försäljningsrätt utöfvar, till köpare utlemna bränvin i mindre belopp än 250 liter.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

Efter uppläsande här af yttrade:

Herr J. Rundbäck: Jag vill icke göra något yrkande, utan endast omtala, att i min hembygd det ofta intäffar att, om någon skall resa in till staden, så begagna sig grannarna af tillfället för att be honom köpa hem litet öl eller bränvin m. m. Nu heter det i förslaget: "Ej må någon tillhandagå allmänheten med anskaffande af bränvin i mindre belopp, än han sjelf eger försälja." Är det nu Utskottets mening att, om en person reser till staden, man skulle vara förhindrad att låta denne anskaffa till exempel ett halft stop bränvin, så vill jag för min del protestera mot en sådan uppfattning.

Herr Wieselgren: Här står; "Ej må någon tillhandagå *allmänheten* med anskaffande af bränvin" etc. En tjenare, som enligt hvad min ärade vän här bredvid exempelvis anförde, anskaffar bränvin åt sin *husbonde* kan väl dermed icke anses betjena "allmänheten."

Herr Boström: Jag vill endast påpeka att denna paragraf har samma lydelse, som motsvarande paragraf i gamla lagen.

Herr J. Rundbäck: Jag vill blott nämna att jag känner till en rättegång hemma, der en person åtalats för att han fört hem bränvin till sina arbetare.

Herr vice Talmannen L. O. Larsson: Jag har begärt ordet med anledning af den nu förda diskussionen för att upplysa derom att för ungefär ett år sedan en person i min hemort åtalats för att han köpt och fört hem bränvin till någon af sina grannar. Han blef frikänd, men åklagaren drog målet så väl under hofrätten som under Kongl. Maj:t, som äfven frikände den åtalade, emedan det icke kunde sägas att han tillhandahållit allmänheten med bränvin, derför att han i ett enstaka fall hjälpt sina grannar. Man kan således tryggt antaga denna paragraf.

Herr Nilsson i Kägglå: Jag begärde ordet just på grund af den upplysning vice Talmannen lemnat, att en person kunnat trakaseras på sådant sätt, att han blifvit dömd både i häradsrätten och hofrätten och tvingas gå till Kongl. Maj:t, der han blifvit frikänd. Och fick han kanske någon ersättning? Nej, utan rättegångskostnaderna qvittades. Då man stiftar lagar, anser jag att man bör skrifuva

Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)

dem så, att sådana odiösa rättegångar som den nyssnämnda kunna undvikas. Äfven jag känner till ett förhållande liknande det som vice Talmannen omnämmt, då en person fick gå genom alla instanserna och slutligen frikändes, men fick kostnaderna qvittade.

På grund af hvad jag nu anfört anser jag att paragrafen bör återremitteras.

Herr Boström: Huru man än må skrifva en lag, kan man ej hindra en alltför nitisk eller kanske ovis åklagare att komma med ett åtal. Det är dock mindre fara att godkänna paragrafen nu, sedan man fått högsta domstolens dom i sådana fall och man således vet hvilken lagens mening skall vara.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt Herr Talmannen framställt propositioner å de yrkanden, som förekommit, blef paragrafen af Kammaren godkänd.

§ 5—8.

Blefvo likaledes godkända.

För § 9 hade Utskottet föreslagit följande lydelse:

1. De i § 8 mom. 2 omförmälda försäljningsrättigheter, äfvensom de, hvilka magistraten, sedan stadsfullmäktige eller, der sådane ej finnas, allmän rådstufva blifvit hörde, finner skäligt låta i uppsagda eller förverkade rättigheters ställe under nästföljande försäljningsår utöfvas, varde innan Juli månads utgång af magistraten på offentlig, minst fjorton dagar förut kungjord auktion utbjudna för den af Kongl. Maj:ts Befallingshafvande jemlikt § 8 bestämda tid af högst tre år åt den eller dem, som åtaga sig afgift för högsta liter-tal, och må härvid allenast en rättighet i sender utbjudas. Auktionsanbudn pröfvas af magistraten, som ege dem, med afseende ej mindre å de bjudandes behörighet och lämplighet än äfven å den erbjudna afgiftens belopp, antaga eller förkasta.

2. Uppstår i stad fråga att åt särskildt inom staden för ändamålet bildat bolag öfverlåta all den *minuthandel med eller all den utskänkning af bränvin*, hvilken eljest skall, enligt näst föregående mom., å auktion utbjudas *eller af beggedera*, må magistraten genom minst en månad förut utfärdad offentlig kungörelse inom viss utsatt tid infordra skriftliga anbud å *sådan minuthandel eller utskänkning eller å beggedera*. Inkomna anbud, som böra åtföljas af bolagets stadgar, granskas af magistraten, hvilken, efter det stadsfullmäktige, eller, der sådane ej finnas, allmän rådstufva blifvit hörde, insänder handlingarne jemte eget utlåtande till Kongl. Maj:ts Befallingshafvande, som med afseende å ej mindre bolagens lämplighet, än äfven den erbjudna afgiftens belopp, samt förhållandet mellan nämnda afgift och det litertal bränvin bolaget anses kunna afyttra, eger anbudn antaga eller förkasta. Sådant anbud får dock icke antagas,

Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)

om afgiften är lägre, än sammanlagda beloppet skolat, enligt § 17, minst utgöra, i fall försäljningsrättigheterna varit åt särskilda personer upplåtna; och må magistraten, om gjordt anbud antages, med bolaget sluta aftal för den af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande bestämda tid; skolande i annan händelse, äfvensom då af bolag gjordt anbud icke före Juni månads utgång blifvit pröfvadt, förfaras såsom i mom. 1 stadgadt är.

I fråga härom anförde:

Hans Excellens Herr Statsministern Themptander: Jag tror mig böra underställa Kammarens pröfning, huru vida det icke vore skäl att återremittera ifrågavarande paragraf, så vidt ej någon af Kammarens ledamöter är beredd att genast föreslå en ändrad lydelse deraf. Jag fäster mig härvid icke vid ett tryckfel i andra momentet, der det står "af beggedera" i stället för "beggedera", ty detta kan ju lätt hjälpas. Men ur en annan synpunkt synes mig samma moment icke hänga väl tillsammans med ett senare stadgande i denna lag, som handlar om fördelning af afgifterna. Detta kommer sig deraf, att i Kongl. Maj:ts proposition hade man begagnat uttrycket *bränvinshandel* såsom en terminus technicus för så väl minuthandel med som utskänkning af brännvin. Utskottet har i stället föredragit att begagna de hittills varande uttrycken "minuthandel med och utskänkning af brännvin". Men då Utskottet således äfven i detta moment iakttagit denna ändring, så har dervid dock faktiskt uppstått äfven en skillnad i sjelfva saken mellan propositionen och Utskottets förslag. Förhållandet är nemligen, att efter Kongl. Maj:ts förslag hade man icke tänkt sig att det skulle komma i fråga, att bränvinshandeln skulle kunna ordnas i en stad på det sätt, att t. ex. utskänkningen utöfvades af bolag, under det att minuthandeln icke vore öfverlåten till bolag. Enligt Kongl. Maj:ts förslag hade man antagit att, der bolagsinstitutionen tillämpades, åt denna skulle öfverlätas så väl minuthandeln som utskänkningen, medan Utskottet åter tänkt sig, att man skulle kunna öfverlåta begge eller ettdera af dessa olika slag af försäljning till bolag. Detta är naturligtvis en sak, som *kan* ordnas på det ena eller andra sättet. Utskottets förslag öfverensstämmer med hvad för närvarande är i lag stadgadt och ansluter sig således till den närvarande ordningen; och ett dylikt särskiljande tillämpas också faktiskt, om än, såvidt jag vet, blott på ett enda ställe. Men jag tror icke, att det gerna är möjligt att bibehålla nuvarande stadgande och medgifva tillämpning af bolagssystemet endast på det ena slaget af bränvinshandel, så vida man vill gå in på den nya principen att ställa fördelningen af afgifterna gynsammare för städerna, om bolagsinstitutionen anlitas. Det heter visserligen i 22 § 2 mom. af Utskottets förslag att "i stad, der minuthandel med eller utskänkning af brännvin eller beggedera icke är till bolag öfverlåten, afstår staden ytterligare en tiondedel af der inflytande afgifter", utöfver hvad staden eljest skulle afstått. Men huru detta skall tillämpas i händelse utskänkningen skulle vara öfverlåten åt ett bolag och minuthandeln

Angående
vilhoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)

utöfvas i annan ordning, det har jag icke riktigt klart för mig. Jag fruktar, att bibehållande af den nuvarande ordningen i detta fall icke stämmer öfverens med de nya grunderna för fördelningen. Åtminstone är jag icke fullt säker derpå, och jag skulle vara tacksam, om en tillfredsställande förklaring skulle kunna från Utskottets ledamöter härå lemnas, på det att förslaget icke i tillämpningen må möta bestämda svårigheter.

Herr Boström: Hans Excellens Herr Statsministern har gjort en erinran om ett i 2 mom. af 9 § förekommande tryckfel, och tillåter jag mig i anledning deraf hemställa, att ordet *af* måtte utgå, för att få riktig mening i momentet.

Rörande Herr Statsministerns andra anmärkning synes mig icke något hinder möta att godkänna Utskottets förslag sådant det föreligger. Om man också icke vill godkänna Kongl. Maj:ts förslag, utan accepterar Utskottets, så att åt bolag skulle öfverlätas endast utskänkningen och icke minuthandeln eller tvärt om, så är det ju gifvet, att, om utskänkningen åt bolag öfverlätas, men icke minuthandeln, särskild inkomst kommer att inflyta från den ena rörelsen som från den andra. Det möter då ingen svårighet att af den ena delen, utskänkingsavgiften, åt staden behålla större andel än af den andra. Jag kan således icke finna, att härvid några svårigheter kunna uppstå, och tillåter mig alltså hemställa om bifall till Utskottets förslag.

Herr Hedin: Jag har uppmärksamt följt den förklaring, som afgafs af den siste talaren. Men mig synes, oaktadt denna förklaring, uppenbart, att tvekan eller tvist skulle kunna uppstå angående tillämpningen, och därför samt på de grunder, som Herr Statsministern anförde, anhåller jag om återremiss af paragrafen.

Herr Wieselgren: I Utskottets förslag, 22 § 2 mom., står verkligen: "I stad, der minuthandel med *eller* utskänkning af bränvin *eller* beggedera icke är till bolag öfverlätan", etc. Det förefaller mig därför som om vice ordföranden i Bevillnings-Utskottet i frågans formella del hade rätt, och att således ordet *eller* kan göra ett sammanhang, i trots af de förändrade uttrycken. Men jag vågar icke uttala mig bestämdt härom, då jag ej haft tid att besinna mig på saken, och jag vill för ingen del motsätta mig en återremiss.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter af Herr Talmannen gifna propositioner, enligt de gjorda yrkandena, beslöt Kammaren till Utskottet återremittera den förevarande paragrafen.

§ 10—12.

Godkändes.

§ 13 lydde enligt de olika förslagen sålunda:

Kongl. Maj:ts förslag:

1. Vid läger eller der trupp eljest är för flere dagar sammandragen, vid sådan helsobrunn eller badort, der särskild läkare finnes anställd, på passagerarefartyg eller der värdshusrörelse af annan anledning kan för någon del af året tillfälligtvis vara af omständigheterna påkallad, må för kortare tid än år rättighet till bränvinsutskänkning meddelas af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, när, i förstnämnda fall, befälhafvande militärchef och, i öfriga fall, andra vederbörande derom gjort anmälan.

2. Rättighet till utskänkning å passagerarefartyg sökes hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i det län, hvarest fartygets rederi har sitt hufvudsäte. Sådan utskänkning må endast ske till förtäring ombord å fartyget, och ege Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att jemväl i öfrigt dervid föreskrifva de inskränkningar, som kunna finnas nödiga.

3. Då rättighet till bränvinshandel enligt denna paragraf meddelas, underrätte Kongl. Maj:ts Befallningshafvande derom vederbörande i och för den åtgärd, som på taxeringsmyndigheterna ankommer.

Utskottets förslag:

1. *Vid sådan helsobrunn eller badort*, der särskild läkare finnes anställd, på passagerarefartyg eller der värdshusrörelse af annan anledning kan för någon del af året tillfälligtvis vara af omständigheterna påkallad, *dock ej vid läger eller der trupp eljest är för flera dagar sammandragen*, må för kortare tid än år rättighet till bränvinsutskänkning meddelas af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, *när vederbörande derom gjort anmälan*.

2. Rättighet till utskänkning å passagerarefartyg sökes hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i det län, hvarest fartygets rederi har sitt hufvudsäte. Sådan utskänkning må endast ske till förtäring ombord å fartyget, och ege Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att jemväl i öfrigt dervid föreskrifva de inskränkningar, som kunna finnas nödiga.

3. Då rättighet till *bränvinsutskänkning* enligt denna paragraf meddelas, underrätte Kongl. Maj:ts Befallningshafvande derom vederbörande i och för den åtgärd, som på taxeringsmyndigheterna ankommer.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

Sedan paragrafen, sådan den lydde enligt Utskottets förslag, blifvit föredragen, lemnades, på begäran, ordet till

Herr Statsrådet Ryding, hvilken anförde: Herr Talman! Mine Herrar! Jag kan icke anse mig hafva rätt att låta denna paragraf passera oanmärkt, utan jag måste såsom chef för Landtförsvarsdepartementet inlägga en varning emot densammas bestämmelser, i hvad de röra borttagandet af utskänkning vid lägerplatser. Beslutet må sedan blifva hurudant som helst, så har jag dock gjort min skyldighet. Skälen för en dylik varning hemtar jag från hvad erfarenheten lärar. Jag har åtskilligt i den vägen att anförä, som stadgat min öfvertygelse, och jag skulle önska att jag kunde bibringa Kammaren endast

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

en del af densamma, så är jag öfvertygad att vi icke skulle bifalla det här af Utskottet föreslagna undantaget.

För det första vill jag nämna, att inkomna uppgifter från regementena visa, att fylleriförseelser äro så sällsynta på mötesplatserna att man knappast behöfver taga dem i beräkning, derifrån dock undantaget å inryckningsdagarna till mötena, då folket berusat sig af dryckesvaror, som de förtärt på vägen, eller sjelfva fört med sig till mötesplatserna. De, som berusa sig på sjelfva mötesplatserna utgöra, såsom sagdt är, ett högst obetydligt fåtal.

Ett varnande exempel ber jag nu att få anföra från ett regemente eller corps, der jag varit chef. Under första mötet kom pastorn i församlingen och hemstälde, huru vida icke det vore möjligt att stänga marketenterierna under söndagarna. Jag sade: vi skola försöka; jag känner ännu icke trakten och känner icke heller folkets vanor, men på pastorns hemställen kunna vi ju göra ett försök. Detta var i en provins, der man mycket väl kunde komma under fund med om det bränvin, som förtärts, tagits från lönkrogar eller från marketenterierna, ty lönkrögerierna der hafva en vana att uppblanda bränvinet med så kallade Hoffmans droppar, hvarigenom det genast kännes på lukten, om folket förtärt sådant bränvin eller annat. Under det möte, jag gjorde der, hade jag icke en enda fylleriförseelse under hvardagarna på hela beväringmötet, men på söndagarna, då marketenterierna voro stängda, flera, och på lukten kände jag mycket väl, hvar dessa personer fått sitt bränvin ifrån. När det forskades efter, så hade på ett närbeläget boställe, der just länsmannen bodde, icke mindre än två lönkrogar växt upp.

Jag skall bedja att få anföra ännu ett annat exempel. Militärmyndigheterna önska naturligtvis och försöka äfvenledes att ordna så, att så få fylleriförseelser som möjligt begås under mötena. Vid ett regemente i 2:dra militärdistriktet indrogs 1882 all utskänkning af bränvin på mötesplatsen. Följden blef att ingen fylleriförseelse förekom på hela mötet. Chefen och befälet voro naturligtvis glada häröfver och trodde sig hafva funnit medlet att förekomma de oordningar, som uppkomma genom omätligt förtärande af bränvin. 1883 fortsattes i följd deraf naturligtvis med samma förbud, men redan nu började fylleriförseelser att åter inträffa, och under 1884 års möte, då samma förbud mot bränvinsutskänkning vid marketenterierna fortfor, var vid just detta regemente antalet fylleriförseelser störst inom hela andra militärdistriktet. Förhållandet är lätt förklaradt; det var troligen så, att under det första året hade det icke varit tid, alldenstund förbudet kom öväntadt, att arrangera några lönkrogar, men sedermera hade de fått tid dertill. Vid marketenterierna förtäres bränvinet supvis, således i små quantiteter, men eger icke utskänkning rum vid marketenterierna, utan den soldat, som vill suppa, måste hemta till lägret bränvin för sitt behof, så hemtagas större quantiteter och derefter drickas dessa större quantiteter snart ut, vanligen med den påföljd, att fylleri uppkommer. Att skaffa sig detta bränvin — något som soldaten naturligtvis lockas till i följd af den gamla erfarenheten, att "den förbjudna frukten alltid smakar bäst" — med kringående

af förbudet att lemna lägret eller med hjälp af poster, som öfvertalats att släppa ut honom, är efter mitt förmenande, militäriskt taladt, mycket mera skadligt, än om en eller annan fylleriförseelse skulle inträffa. Detta senare är och blir en svaghets synd, men det förra är en uppsåtlig synd. Som jag således tror, att det är till skada för truppen och orten att borttaga från marketenterierna på mötesplatserna rättigheten att utskänka bränvin, har jag ansett mig skyldig att nedlägga min reservation mot ett dylikt förslag.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Frots.)*

Vidare yttrade:

Herr Sjöcrona: Jag finner denna paragraf vara lika olämplig som den är kränkande för hela svenska armén. Den är kränkande, därför att det icke finnes någon annan plats inom landet, der det är förbjudet att taga en aptisup, än arméns öfningsplatser, och jag vet icke, hvarför svenska armén skall vara förbjuden att taga den. Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet har ådagalagt, att superiet under mötestiderna är ganska obetydligt, och detta kunna herrarne också ganska lätt öfvertyga sig om genom de tabeller öfver tylleriförseelser m. m., som tvenne gånger om året inskickas från vederbörande befälhafvare. Om icke utskänkning af bränvin förekommer vid mötesplatserna, veta soldaterna alltid att skaffa sig det på annat håll och att gömma ett litet förråd deraf åt sig i jorden. Få de åter gå ned på marketenteriet och taga en sup, behöfva de ej skaffa sig bränvin från annat håll, och finnes det någon bland dem, som har den ovanan att taga flera supar, taga kamraterna nog hand om honom och stäfja hans ovana, så att han rättar sig. Men skall soldaten supa i smyg, så sätter han flaskan för strupen och tager en så lång sup, att det är fara värdt att den räcker till för fem eller sex. Jag får således, med afstyrkande af Utskottets hemställan, yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Jansson i Krakerud: Jag tror icke, att det vore välbetänkt att bifalla paragrafen, sådan den föreligger enligt Kongl. Maj:ts förslag. Jag tror att det är obehörigt, ja till och med orättvist att lemna åt befälhafvande militärchefens godtycke att vid lägerplatser och der trupper äro sammandragna inrätta utskänkingsställen eller icke. Det torde icke bidraga till reda och rättvisa, ty det är troligt och nästan fullkomligt säkert, att vid den ena lägerplatsen kommer att inrättas en krog, medan manskapet vid den andra icke får en enda sup. Frågar man nu, hvad som varit det bestämmande för en sådan lagstiftning, får man höra, att man fruktar för lönkrögeri. Jag beklagar, att man har så litet förtroende för vår svenska armé, att man icke tror, att den kan motstå anfallen af några stycken lönkrögare. Andra Kammaren har nyligen beslutit att indraga den mindre parti-handeln med spirituösa drycker, och icke en enda röst höjde sig för, att detta skulle vara vådligt, ty det afsåg att få bort lönkrögerierna. Se vi nu på § 25, skola vi finna, att så väl Kongl. Maj:ts som Utskottet der tagit steget fullt ut och frukta icke för lönkrögarna. På landet

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

hafva vi i de flesta socknar en länsman med sin fjerdingsman för att försvara oss mot lönkrögarne, och när man lemnat landsbygden ett sådant företräde, synes mig Kongl. Maj:ts förslag om förevarande § innebära ett så märkvärdigt misstroendevotum mot vår armé, att jag måste protestera deremot. När vi uppoffra omkring trettio millioner kronor om året på vår armé och nu ökat öfningstiden för de värnpligtige med tolf dagar, synes mig denna armé böra kunna motarbeta lönkrögarne. Jag anhåller således, Herr Talman, om bifall till Utskottets förslag.

Herr Jönsson i Mårarp: Som det är vi, som få släppa till både knektar och beväringspoikar, så böra väl vi få bestämma huru vi vilja hafva det. Det är godt och väl att de icke blifva fulla och straffade därför, men blifva de vana att blifva måttlighetssupare, så kan måttlighetssuperiet lätt förvandlas till superi. Jag tror icke att det är någon i landet, som är missnöjd med att superiet blir förvisadt från mötesplatserna. Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag.

Herr vice Talmannen L. O. Larsson: Jag yrkar bifall till Utskottets förslag i hvad det rör förbud mot krogars hållande å mötesplatser, ett förslag som jag finner mycket välbetänkt, ja, rent af nödvändigt.

När jag nu har ordet, kan jag icke underlåta att säga, att det icke gör något glädjande intryck, att Herr Krigsministern och en annan högre militär uppträda för krogars bibehållande på mötesplatserna. Vi hafva nyss beslutit ökade beväringsofvingar, och det vore önskligt, liksom jag är öfvertygad om att det skulle helsas med tillfredsställelse i landet, om vi sluppe skicka de värnpligtige till mötesplatser, der de möttes af krogar och dess frestelser, då de komma från hem och kommuner, der sådana frestelser icke finnas.

Jag kommer mycket väl i håg den tid, då jag exercerade beväring. Då hörde till den dagliga ransonen litet brännvin och en "bäskus" ibland, då kulet väder inträffade. Jag har aldrig varit i behof af något brännvin eller någon "bäskus" i något slags väder och jag sade: kan jag icke slippa detta? Nej, svarades det, det är föreskrifvet, och ni måste taga emot detta brännvin. Jag samlade i hop allt detta brännvin under hela mötestiden, och det har varit det enda tillfälle, då jag brutit mot lagen om försäljning af brännvin. Jag sålde nemligen detta kronans brännvin helt öppet under hopp om att blifva åtalad härför och för att få ett tillfälle att visa orimligheten af detta förhållande. Jag lyckades blifva af med brännvinet, men blef icke åtalad. Jag har nämnt detta endast för att visa orimligheten af förfaringssättet emot beväringen den tiden, och därför att jag påstår det vara lika orimligt att fortfarande inrätta krogar åt dem.

Det är nödvändigt att taga bort denna rätt till utskänkning, der trupperna äro samlade äfven därför att bland manskapet är den tron utbredd, att befälet ställer till med dessa krogar på mötesplatserna, der restauratörerna få rätt att utskänka brännvin, för att restauratörerna skola åtaga sig att hålla maten billigare för officerarne. Huru vida

förhållandet verkligen är sådant, kan jag icke säga, men jag vet att den tanken är allmänt utbredd bland manskapet i den ort jag tillhör och äfven i andra orter. Jag kan icke säga, att jag tror eller kan lemna bevis för att ett sådant förhållande eger rum, men blotta skenet af något sådant måste undvikas.

Jag känner mycket väl till huru det tillgick, när bränvin utdelades till truppen. Det var så, att de skulle få endast ett par kubiktum om dagen, men för att få mera på en gång sparades det i hop och utdelades endast ett par gånger i veckan, då ett rus erhöles, som framkallade ytterligare superi. Det gör ett eget intryck, när man ser huru angelägen Kongl. Maj:t och kronan är att truppen skall få bränvin, hvaraf de supas sig rusiga, men sedan ger dem arrest och straffar dem för fylleriet, som man genom krogarna framkallat. Det är för öfrigt i strid med lagen att medgifva en sådan rättighet, därför att bränvinslagstiftningen går derpå ut, att kommunerna skola blifva satta i tillfälle att yttra sig, innan dylik försäljning får inrättas, men i detta fall kunna, utan att kommunerna få något tillfälle att yttra sig, krogar inrättas i kommuner, som sedan få bära följderna af den olycksbringande försäljningen. Detta är en orättvisa mot den kommun, som har den olyckan att hafva en sådan plats inom sitt område, der de måste under månader af året hafva en krog mot sin bestämde vilja och önskan.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

Men äfven ett annat fel synes mig vidlåda denna, och det är, att vederbörande Konungens Befallningshafvande lemnas rätt tillåta bränvinsutskänkning på passagerarfartyg, utan att vederbörande kommuner, inom hvilkas område utskänkningen sker, deröfver blifvit hörda. Om en sådan försäljning vore inskränkt till endast den tid, då fartyget icke ligger vid land, kunde väl så vara; men såsom förhållandet nu gestaltar sig, så blifva dessa fartyg flytande krogar. Denna utskänkingsrättighet medgifves t. ex. här i Stockholm, men sedan lägger fartyget till i många andra kommuner och utöfvar denna rättighet, utan att dessa kommuner blifvit hörda, huru vida de önska att inom sina gränser hafva en sådan utskänkning. Derför anser jag att för stor makt i detta hänseende synes mig hafva blifvit lagd i myndigheternas händer. Såsom förhållandena nu äro, tyckes man anse det nödvändigt att hafva bränvin ombord på hvartenda fartyg, ty, ehuru man icke i hvart annat hus så åtminstone vid hvarje betydligare gata i Stockholm kan köpa denna vara, så finnes den ändock på de båtar, som gå endast mellan t. ex. Stockholm och Vaxholm eller Stockholm och Södertelge; man kan på dem få så mycket bränvin, som man önskar. Man har således ansett, att blott för den timme, som dylika resor upptaga, behöfves bränvin. Det förefaller mig såsom om denna rättighet borde inskränkas derhän, att vederbörande myndigheter icke skulle få bevilja utskänkingsrättighet så, att den kan utöfvas inom annat län eller annan kommun, utan att dess myndigheter blifvit deröfver hörda. Med anledning häraf och då jag icke nu kan formulera ett förslag till en sådan ändring, som jag antydt, så anhåller jag att paragrafen må blifva till Utskottet återremitterad, för att detsamma må uppställa ett nytt förslag, genom hvilket man

Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)

skulle frantaga myndigheterna rättighet att tillåta sådana flytande brännvinskrogar, som lägga till på flera håll inom olika län och kommuner, med mindre dessa kommuner fått tillfälle yttra sig, huru vida de vilja eller icke vilja hafva en sådan försäljning utförd inom sina gränser.

Jag yrkar således återremiss af paragrafen, så vidt den rör nyss antydda förhållande.

Med Herr vice Talmannen instämde Herrar *Göransson, Björkman* och *Anderson* i Tenhult.

Herr Toll yttrade: En ärad talare på vermlandsbänken har ordat ganska vidlyftigt om att misstroende skulle visas våra soldater, om Utskottets betänkande icke antoges. Jag vill ej söka följa honom på hans tankeutflygt i detta fall; men *min* öfvertygelse är, att man visar dem ett långt större misstroende, då man ej vågar medgifva att marketentier finnas på mötesplatserna. Det förefaller nästan som om man menade, att den väldiga nykterhetsrörelse, som nu gripit vårt folk och hvaråt ingen kan mera glädja sig än jag, gått armén spårlost förbi. Men der så till äfventyrs icke ännu är fallet, hvarför skall man försvåra den uppgift, som ju alltid åligger befälet, nemligen att ordning och skick upprätthålles bland manskapet, genom att ställa det så att lönkrøgeri och smygsupning deraf uppmuntras? Man söker måla ut saken till det värsta genom att hålla långa tal om den "krogrörelse", som bedrifves på mötesplatserna. Men man besinnar icke, att denna rörelse åtminstone är kontrollerad. För min del skulle jag gerna se att den kunde helt och hållet afskaffas; men derhän äro vi icke komne ännu.

Det talas så mycket om att våra beväringssynglingar genom tillvaron af dessa marketentier på mötesplatserna moraliskt och fysiskt förderivas. Mine herrar! Faran i detta fall är icke stor, när de för öfrigt komma från sedliga och ordentliga hem. Och så många äro för resten i våra dagar hängifna nykterhetens sak, att man väl må kunna tro, att den bättre andan hos kamraterna nu mot förr skall vara ynglingens bästa skydd mot den fruktade faran.

Vår ärade vice Talman har berättat några historier från sin egen beväringstid, hvarmed han naturligtvis ville bevisa vådorna af att marketentier finnas på mötesplatserna. Dessa historier förefalla onekligen ganska lustiga, men hafva det felet att de passa icke till den nuvarande tiden. Med full visshet påstår jag, att ingen nu för tiden tvingas att supa, då han icke sjelf vill det.

Efter de upplysningar, som chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet nyss yttrat, anser jag mig i denna sak bäst främja nykterhetens och sedlighetens intresse, då jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Boström: Representanten från Helsingborg har funnit den förordning, som Utskottet föreslår, vara en förolämpning mot svenska armén och innebära ett misstroende särskildt mot dess befäl. För

min del vågar jag dock påstå, att en sådan afsigt icke föresväfvat Utskottet. Tvärt om måste man tacksamt erkänna den omvårdnad, som nu mera kommer manskapet till del från befälets sida. Jag tror för öfrigt icke heller att denna åtgärd är vidtagen uteslutande för manskapets skull, utan den är äfven vidtagen i syfte att freda omkringliggande landsortsbefolkning, ty det måste anses konstateradt, att denna ofta lider af den utskänkingsrätt, som är medgifven å mötesplatserna.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

Herr Krigsministern anförde, huru olämpligt detta förslag vore. Jag tillåter mig erinra om, att samtliga vederbörande blifvit hörda i denna fråga. Herrarne finna också att Öfverståthållarembetet, elfva Konungens Befallningshafvande, en generalbefälhafvare, militärbefälhafvaren på Gotland och kavalleriinspektören tillstyrkt den förändring, som är af Utskottet föreslagen, under det att tretton Konungens Befallningshafvande och fyra generalbefälhafvare afstyrkt densamma. Men vi hafva dessutom ännu flera militärmyndigheter. Särskildt vill jag påminna om fortifikationsgeneralen, hvilken, såsom ledamot af denna Kammare, på det lifligaste tillstyrkt den af Utskottet föreslagna förändringen. Om man nu lägger tillsammans dessa utlåtanden, så torde herrarne finna, att myndigheternas yttranden väga bra jemt, och lärer således Utskottet icke saknat skäl föreslå den af Kammaren länge önskade och vid sista riksdagen af begge Kamrarne godkända förändringen.

I afseende på den af vice Talmannen framställda anmärkning, så ber jag få fästa uppmärksamheten på, att utskänkning å ångfartyg får ske endast till förtäring om bord. Kan man nu hindra, att när fartyget ligger i land utom passagerare en eller annan begagnar sig häraf? Men om deraf uppstår någon oordning, så finnes ju det stadgandet, att Konungens Befallningshafvande eger rättighet återkalla utskänkingsrättigheten.

Det går icke för sig, när ett fartyg passerar långa vägar, och ofta icke ens när rättigheten sökes vet hvar det skall gå fram, att stadga att det skall begära tillstånd hos alla Konungens Befallningshafvande. Jag hemställer till Kammaren, om icke de försigtighetsmått, som här äro vidtagna, äro tillräckliga, och anhåller om bifall till punkten i dess helhet.

Herrar *Wikstèn, J. W. Lindh* och *Ericsson* i Ahlberga instände med Herr Boström.

Herr Grefve Sparre: Jag respekterar visserligen de skäl, som af åtskilliga utaf mina embetsbröder blifvit anförda mot ifrågavarande förslag att förbjuda brännvinsutskänkning vid lägerplatser, och hvilka ytterligare blifvit här uttalade af chefen för Landtförsvarsdepartementet, men jag tillåter mig nämna, att min erfarenhet icke är densamma, och att den icke gifver stöd deraf. Med anledning af åtskilliga ordningar, som inträffat vid marketenteriet å en lägerplats inom det län, jag tillhör, hade kringliggande kommuner gjort framställning om, att detsamma måtte förbjudas. Jag gjorde det, och jag måste erkänna, att jag icke alls funnit någon olägenhet deraf. Om på

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

något ställe kronobetjeningen tillåter sig att somna af vid utöfningen af sina skyldigheter mot lönkrögerierna vid lägerplatserna, är detta ett skäl att afskeda dem, men icke att underlåta stifta den lag, hvarom nu är fråga. Och jag må bekänna, att i synnerhet nu, då vi beslutit att våra söner för längre tid skola vara på lägerplatserna, är det icke nyttigt att, när brännvin i allmänhet icke brukas på landet, de under en tid af 42 dagar skola få vänja sig vid att bruka brännvin. Det är med glädje jag kan konstatera, att hos allmänheten på landet brännvin icke begagnas af hvardagslag, och det vore mycket skadligt, om våra söner under den tid, de vistas vid lägerplatserna, finge en vana som snart blefve ett behof. Härtill kommer det olämpliga deri, att, då § 25 af lagförslaget förbjuder minuthandel med eller utskänkning af brännvin på eller inom 0,2 mil från ställe, der auktion, marknad, torgdag, uppbördsstämma eller *mönstring* med beväringmanskap hålles, och man således är rädd för att tillhandahålla brännvin på sådana ställen, der folk för en dag är församladt, man åter skulle tillåta sådant på platser, der beväringen uppehåller sig 6 veckor. Vilja vi genom lag tillmötesgå den nykterhetsrörelse, som nu gör sig gällande inom landet och hvarom jag nämnde förra gången jag hade ordet, synes mig Utskottets förslag vara fullkomligt befogadt. Jag för min del är fullt och fast öfvertygad derom, att vederbörande myndigheter skola göra allt sitt till för att motverka det befarade lönkrögeriet, och det vore i sanning till föga heder, om de icke lyckades i sina bemödanden.

Hvad utskänkingen å passagerareångbåtarna angår, erkänner jag Herr vice Talmannens anmärkningar såsom fullt befogade. Dessa flytande krogar äro ett ondt, men § 26 gifver ju i mom. 4 en möjlighet att inskränka det. Momentet lyder nemligen: "der särskilda omständigheter föranleda behof af inskränkning eller utsträckning af de här ofvan i denna § bestämde tiderna för brännvinsförsäljningsutöfvande, eger Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i förra fallet på framställning af kommunalstyrelse samt i alla händelser efter magistrats eller kommunalnämnds hörande derom förordna. Jag föreställer mig således, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vid meddelande af rättighet till brännvinsutskänkning på passagerareångbåtar kan föreskrifva, att denna icke må utöfvas när ångbåten ligger i land, ty den är väl egentligen meddelad för passagerarnes behof under resan. Under dessa förutsättningar anser jag, att man bör bifalla paragrafen. Med afseende på dess nytta i sin helhet skall jag icke yrka återremiss, ty ett sådant yrkande kunde möjligen, derest Kammaren bifölle det, tydas så, som om Kammaren icke gillade sjelfva saken.

I detta anförande instämde Herrar *Jonsson* i Vansäter, *Er. Ersson*, *Jonsson* i Hjertsjö, *E. G. Fredholm*, *Wieselgren*, *Eriksson* i Fanbyn, och *Mallmin*.

Herr *Thermænius*: Efter de yttranden, som afgifvits af Herr vice Talmannen och senast af Herr Grefve Sparre, kan jag fatta mig mycket kort. Jag bor temligen nära Nerikes regementes mötesplats. Under många år gjorde den kommun, inom hvilken mötesplatsen är

belägen, hos dåvarande befälhafvaren öfver regementet förnyade gånger framställning om att utskänkning icke måtte ega rum vid mötesplatsen under mötestiden, och detta af det skäl, att der förefallit så många oordningar. Mycket folk samlade sig nemligen dit hufvudsakligen för krogens skull. Det lyckades emellertid icke. Men så kom en ny befälhafvare, och han, som till fullo redan förut insett, hvilken skada handeln med bränvin utöfvade dels på krigsfolket sjelf dels på befolkningen i orten, indrog utskänkingsrättigheten utan alla påstötningar, och jag kan försäkra, att, sedan denna bränvinsutskänkning försvann, båda förhållandena inom regementet och i all synnerhet på landsbygden omkring mötesplatsen varit mycket bättre. Herr vice Talmannen har antydt, att officerarne skulle hafva intresse af att bibehålla utskänkningen därför, att de då kunde af restauratören betinga sig billigare pris på mathållningen. Det är en offentlig hemlighet att så är förhållandet i den ort, der jag bor; och jag har hört berättas, att den person, som hade mathållningen der, befarade, att om rättigheterna till utskänkning skulle indragas, han icke skulle kunna komma ut med det ackord han träffat med befälet om mathållningen. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

Herr Ekman: De skäl, som förmått Utskottet att göra denna inskränkning i första momentet om trupper, känner jag icke, men tillägget är godt. Jag känner trupper, som hafva ingått till sitt befäl med begäran att blifva befriade från tillhandahållande af starka drycker, men de hafva blifvit nekade detta. Man må ju högligen förundra sig öfver, att sådant kan ega rum. Jag har talat vid manskap, som beklagat förhållandet. Man kan svårligen finna något annat skäl dertill, än att det ligger i befälets intresse att bibehålla utskänkningen. Men då är det också förenadt med fara att, såsom nu, lemna afgörandet af saken åt militärbefälhafvaren.

Jag känner förhållandena på ett par mötesplatser. På den ena finnes det icke utskänkning af bränvin, och der äro soldaterna ytterst tacksamme för detta arrangement. Till och med de soldater, som äro benägne att supa, äro tacksamme för, att det icke finnes något tillfälle till frestelse för dem. På den andra mötesplatsen åter finnes ej förbud mot att hålla sådana starka drycker åt manskapet; och der är det icke endast en frestelse för manskapet, utan kommunens befolkning drager sig tillsammans der och förtär spirituösa drycker och bedrifver ofog. Om kommunen har beslutat att hålla utom sina gränser försäljning af bränvin, så måste kommunen mot sin vilja under en tid af året hafva en krog inom sig. Man bör således tänka sig för innan man lemna ifrån sig denna rättighet åt en militärbefälhafvare, som kan göra om intet kommunens sträfvanden för nykterheten, därför att det behagar befälet att en sådan rätt finnes. Då nu vidare beväringsofvingarna blifvit utsträckta, så behöfva vi något skydd för att våra ynglingar icke under dem skola blifva förderfvade genom superi. När det var fråga om utsträckt värnpligt, så var det en talare som talade om den uppfostran, som då skulle komma ynglingarne till del. Jag tror nog, att det ligger en viss uppfostran i att få lära sig militärisk tukt, men jag satt just och tänkte på den

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

sorgliga uppfostran, som kunde ligga i dessa öfningar, så länge ynglingarne blifva satta i tillfälle att under öfningstiden supa brännvin. Jag är af den öfvertygelsen, att den utsträckt värnpligt, som nu beslutats, icke skall helsas med glädje i landet; men den känslan skulle mildras bra mycket, om man fick in nu ifrågavarande stadgande i brännvinsförsäljningslagen, så att föräldrar kunde skicka sina ynglingar till lägret utan att befara, att de skulle blifva förderfvade. Det vore en god sak, om man finge bort dessa drycker från lägren, och mången skulle må hända blifva mera villig än eljest att gifva flera öfningsdagar. Herr Krigsministern talade om lönkrogar och anförde som exempel ett läger, i hvars närhet en länsman arrenderat ett ställe; och till och med der hölls en lönkrog. Ja, sådana sorgliga exempel kunna framdragas; men det är ju icke vidare, än att befälet rapporterar sådant till Konungens Befallningshafvande, som väl tager i tu med en sådan länsman och afskedar honom. En vaken kronobetjening skulle säkerligen få understöd af hela den bättre befolkningen i att utrota ett sådant oskick som lönkrogeriet. Jag tror således icke, att man bör begagna talet om lönkrogar såsom ett skrämskott.

Jag ber att få yrka bifall till Utskottets förslag.

Herrar *Hellgrén, Andersson* i Lysvik, *Tysk, Nyström, And. Hansson* och *Wallmark* instämde med Herr Ekman.

Herr Wretlind: Jag kan icke förväna mig öfver Herr Krigsministerns betänkligheter, då han sett så bedröfliga exempel på lönkrogeri; men det är svårt att tro, att förhållandena på alla ställen äro så bedröfliga. Jag vågar påstå, att opinionen inom landet är ense med Utskottets framlagda förslag.

Jag hade det förtroendet att sistlidne vår vara ordförande vid ett nykterhetsmöte i Göteborg, som var besökt af 2 à 3,000 personer, der det beslöts åtskilliga skrivelser till lokala myndigheter och till regeringen. Det var ibland annat äfven fråga om en petition till regeringen rörande förbud mot *alla* rusdrycker vid lägren. Denna petition blef emellertid ej aflåten med anledning af det vid förliden riksdag i ämnet fattade beslut.

Emellertid är nu icke föreslaget förbud mot *alla* rusdrycker, ty malt- och jästa drycker äro fortfarande vid lägren tillåtna. Hvad behovet af aptitsupen beträffar, så bör man icke kunna säga, att de beväringsynglingar, som skickas till lägren, ännu hafva fått någon vana vid den. Hvad landssoldaten beträffar, tror jag icke jag miss-tager mig, då jag säger, att han icke enligt regel plägar bestå sig med aptitsupen. Man bör alltså kunna göra denna indragning som är i fråga utan att göra sig skyldig till någon öfverdrift.

Det är vidrigt för den allmänna rättskänslan, att rusdrycker skola vara tillåtna vid lägren, men sedermera fylleriförseelsen straffas strängt enligt krigsartiklarne. Man kan säga, att befälet med den ena handen lägger snaran och med den andra håller gisslet för att straffa. Om man deremot afskaffar utskänkningen, så blir det manskapets eget fel, om det gör sig skyldigt till lagöfverträdelse och fylleri.

Jag ber att få yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Nils Petersson: Jag skulle icke hafva besvärat Kam-maren, om icke förhållandet varit, att jag bor i närheten af en plats, som begagnats till lägerplats. Detta har gjort att jag fått ganska god kännedom om denna sak. Jag erkänner mycket väl, att de yttranden som chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet här haft, kunna hafva sina goda skäl från militärisck synpunkt, men jag tror dock, att man i följd af den allmänna meningen, som är att utskänkning icke bör ega rum å mötesplatserna, bör underkasta sig denna uppoffring. Kunde man göra denna inskränkning endast för beväringen, på det dessa icke skulle medtaga några dåliga exempel från beväring-mötena, så kunde det väl gå an, men om utskänkning finnes, så, ehuru öfver hälften af folket i landsorten i allmänhet icke smakar bränvin, skulle de möjligen förledas till att begagna denna vara, då de komma till mötesplatsen. Då de der komma i sällskap med glada kamrater, händer det lätt, att äfven om de förut icke smakat spritdrycker, förledas de dertill. Derför är en sådan utskänkning skadlig. För öfrigt, om det finnes utskänkning på en lägerplats, så drages mycket folk dit från omkringliggande trakt, endast för detta krögeri. I den trakt jag tillhör fans förut äfven en gästgifvaregård, der utskänkning egde rum, och då märkte man icke så mycket verkningarne häraf, då spirituösa drycker såldes på båda ställena, men sedan denna rättighet upphörde för gästgifvaregården, så uppstod en verklig strömning till lägerplatsen, och oaktadt så väl militärbefälet som kronobetjeningen gjorde allt för att motarbeta missbruket af denna utskänkning, så kunde de det icke, ehuru det blef bestämdt att endast beväringen skulle ega rätt att köpa spirituosa.

Under sådana förhållanden och då man kan vänja ynglingar till den oseden att begagna spritdrycker, om sådan utskänkning tillåtes, så tror jag det skulle medföra stort gagn att få till stånd ett sådant beslut, som Utskottet föreslår, och derför yrkar jag bifall till detta förslag.

Herr Nyqvist: Såsom herrarne veta, har jag för vana att icke tala länge och jag vill nu äfven i korthet yttra några ord. Med förbigående af den känsla och det intryck, som jag fick af chefens för Kongl. Landtförsvarsdepartementet anförande, vill jag till en början uttrycka min förundran, för att icke säga förvåning, öfver att en kyrkoherde varit banérförare för den mindre parthandeln med bränvin, likasom att en krigsöfverste, Herr Sjöcrona, varit banérförare för utskänkningen på mötesplatserna. Jag har varit en varm nykterhetsiffrare under många år samt derunder gjort åtskilliga iakttagelser och vunnit någon erfarenhet på detta område. För några år sedan blef jag anmodad att vid en lägerplats för en fältjägarcorps söka verka i nykterhetens intresse. Resultatet häraf blef en petition från manskapet nästan mangrant till chefsembetet med begäran, att alla rusgifvande drycker måtte för framtiden afvisas från mötesplatsen. Kompanicheferna tillstyrkte denna manskapets begäran, och följden blef att krogarne stängdes ett par dagar innan corpsen uppbröt från lägerplatsen. Följande år ingick befälet till Kongl. Maj:ts Befallnings-

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

hafvande med anhållan om tillstånd för restauratrisen att hålla utskänkning, men denna anhållan blef afslagen, emedan Konungens Befallningshafvande ansåg, att befålet borde föregå manskapet med godt exempel. Öfver detta beslut ingåfvos klagomål, hvaröfver Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes förklaring infordrades, men innan denna förklaring ännu blifvit afgifven, så hade på något för oss obegripligt sätt befålet ingått till samma myndighet med en anhållan, icke i befålets utan i corpsens namn att dylik utskänkning måtte få hållas, hvilket också lyckades. Således inträffade det, att samma manskap, som ena året med chefsbetets medgifvande hade fått krogarne stängda, fick, då detsamma året derpå anlände till mötesplatsen, se krogarne öppnade midt för deras ögon, utan att de fått tillfälle att i någon mån yttra sig härom. Äfven till detta möte reste jag för att med chefsens tillstånd hålla nykterhetsföredrag, men jag ålades att i mitt föredrag icke säga något om hvad som passerat sedan året förut, eller att vidare agitera för någon petition. Jag lofvade begge delarne och fick då tillåtelse att på en söndag hålla två föredrag för manskapet. Jag omtalade för en framstående man i byn, nämndeman och landstingsman, hvad manskapet gjort och hvad kompanibefålet tillstyrkt, och han förklarade sig knappt kunna tro hvad han hörde, ty denna utskänningsrörelse var till skräck för byn. Hvarje vår grufvade man sig för det blifvande mötet, då en massa folk från kringliggande orter skockade sig på platsen, der visserligen brännvin icke kunde få köpas på marketenteriet, men der man ändå kunde förskaffa sig sådant genom att begagna sina bekantskaper bland manskapet som mellanhand; och hela mötesplatsen blef sålunda ett kroghål.

Nu vill jag icke att Kammaren skall få det intryck, att jag på något vis vill nedsätta manskapet eller befålet vid den ifrågavarande corpsen. Jag erkänner villigt den skilnad det är emellan förhållandena nu och för 25 à 30 år sedan. Man skall vara stenblind för att icke se, att det supes mindre på mötesplatserna, att manskapet är nyktrare samt står under skarpare kontroll från befålets sida nu än förr. Men, mine herrar, vi hafva, på sätt förut påpekats, gått in på tolf dagars ytterligare vapenöfning för våra gossar. Jag har tre sådana, och det kan nog finnas de, som hafva sex. Att gå in på hvad Kongl. Maj:t föreslagit, vore väl ändå det samma som att godkänna något, som vi föräldrar med skäl måste frukta för, något som går stick i stäf mot våra önsknningar. Det är klart, att fröstelserna och följderna af att låta sig lockas af dem icke kunna vara så farliga för de äldre, mera försigkomna soldaterna. Men för de unge männen, som direkte komma från ett nyktert och kristligt hem, är faran stor att hafva krogen midt för näsan på sig. För den som har aldrig så litet reda på alkoholens egenskaper är vådan häraf tydlig, och jag kan här vid lag icke underlåta att erinra om den vise Salomos ord: "kan ock någon behålla eld vid barmen, utan att hans kläder brinna?"

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Sjöcrona: Då så många talare här i afton uppträdt mot brännvinsutskänkning vid arméns mötesplatser, förundrar det mig att

ingen uppträdt och påpekat borttagandet af den krog, som finnes på nedra botten i detta hus. Jag har åtskilliga gånger varit der nere och då till min förvåning sett, huru det ena toddy- och bränvinsglaset efter det andra tömts. Jag tycker dock att, om man vill stifta lagar för andra, man sjelf bör föregå med godt exempel. Jag skulle vilja sätta de herrar, som påyrka bränvinsförsäljningens borttagande vid vapenöfningsplatserna, på den diet, som manskapet är underkastadt under trettio dagars tid. Det är ingen konst att undvara det stimulerande bränvinet, då man får äta sin goda och omvexlande föda och ligga i sin sköna säng. Men äten från morgon till qväll sill och gröt, kokt på vatten, under 30 dagars tid, endast ett par dagar i veckan omvexlande med fläsk och ärter, så tror jag en hvar, som öfver hufvud känner smak för en sup, skall hafva svårt att försaka den. Maten kan vara ganska god och vällagad, men håll på med samma diet i 30 dagar, och jag frågar, om man icke gerna vill taga sig en sup. När dertill kommer, att manskapet får ligga på litet halm, som ofta är fuktig, och det äfven kan inträffa, att soldaterna måste låta sina genomvåta kläder torka på kroppen både dag och natt, så undrar jag, om det icke behöfs en sup, om icke för supens skull, så åtminstone till följd af den verkan i medicinskt afseende, som den kan medföra. Man vet ju också, att läkare för medicinskt behof ordinera spirituosa. Herr vice Talmannen anförde exempel på huru man i Dalarne använder bränvin och beska droppar. Vill Riksdagen öka anslaget till mathållningen, så att ordentlig mat och omvexling i mat kan beredas manskapet liksom annat folk, då kan först införas förbud mot bränvinsförsäljning å lägerplatserna.

Jag yrkar fortfarande bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Ekman: Det är en sorglig skildring, som den siste ärade talaren uppdrog. Jag tror dock icke, att den kost, som kronan består manskapet, är så usel, att den behöfver förbättras med bränvin. Hvad beträffar talarens uppgift, att soldaterna ofta få hafva på sig genomvåta kläder, så vill jag icke bestrida, att icke mången gång förhållandet möjligen kan vara sådant. Men jag kan icke finna, att detta kan vara någon anledning till att, då manskapet vill slippa undan supen, man skall påtruga dem den.

Jag anhåller fortfarande om bifall till Utskottets förslag.

Herr Sjöcrona: Ja, herrarne ropa på proposition, men jag skall icke länge taga Kammarens tid i anspråk. Den siste talaren yttrade, att jag skulle hafva påstått, att manskapets kost är dålig. Det har jag icke sagt. Jag har tvärt om sagt, att maten är god och vällagad, men jag har yttrat, att den är enformig. Derför har jag också ansett, att en aptitsup ganska ofta kan vara af behofvet påkallad. Jag tror att, om man skulle sätta den ärade talaren blott under fyra dagar på en sådan torrföda, som består kronans manskap, han skulle tycka att det smakade mindre bra.

Herr Jansson i Krakeryd: Jag ber blott få säga några få ord

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

i anledning af hvad den senaste talaren anförde. Jag ber dervid få upplysa, att befolkningen på landsbygden är temligen van vid en enformig föda, så att den icke behöfver någon spirituosa för att maten skall smaka väl. Möjligen kan en eller annan af beväringen från städerna i detta fall vara i behof af brännvin. Jag har många gånger talat med beväringssynglingar, som hemkommit från exercisöfningar, och de hafva förklarad, att kronans mathållning vore god och att de vid inträffande regn icke behöfde exersera. För min del kan jag således icke finna de skäl, som den ärade talaren åberopat, vara af någon betydelse.

Herr Dickson: Jag får bekänna, att jag suttit en lång stund och med förtrytelse åhört denna debatt. Det är verkligen nedslående att höra, att många fått den föreställningen, att vår svenska armé, hvarpå vi grundat vårt försvar, skulle vara så dålig att den behöfde sättas under förmynderskap. Jag instämmer i Herr Sjöcronas yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Öfverläggningen var slutad. Beträffande *1:a momentet* af den föredragna paragrafen hade derunder yrkats dels bifall till Utskottets förslag och dels afslag derå och antagande af den lydelse Kongl. Maj:t för samma moment föreslagit. Herr Talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden och fann den förre propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd, i anledning hvaraf en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslags.

Den, som, beträffande § 13 mom. 1 uti det af Bevillnings-Utskottet i Betänkandet N:o 7 framlagda förordningsförslag, godkänner detta moment, med den lydelse för detsamma som af Utskottet föreslagits, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammararen beslutat, att omförmälda mom. i nämnda paragraf skall erhålla sådan lydelse, som föreslagits uti Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna proposition.

Omröstningen, i vanlig ordning verkställd, utföll med 127 Ja mot 52 Nej; hvadan Kammararen beslutat i enlighet med ja-propositionen.

Mom. 2 och 3 blefvo, efter af Herr Talmannen gifna propositioner, af Kammararen godkända.

Den vidare föredragningen af ifrågavarande Betänkande uppsköts till nästa sammanträde.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

§ 15.

Till bordläggning anmäldes:

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 9 (i samlingen 23), angående väckt motion om åvägabringande af likformighet i afseende å läroböcker vid undervisningen i statens läroverk.

Kammaren beslöt, att detta ärende skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 12 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.